

Viite

OSA; Oikeus- ja sisäasioiden neuvosto 5.-6.3.2026; Bryssel

Suomea edustavat kokouksessa sisäministeri Mari Rantanen ja oikeusministeri Leena Meri.

Sisäasioiden päivän Schengen-neuvostossa käydään säännönmukainen keskustelu **Schengen-alueen yleistilanteesta** ja Schengen-syklin 2025–2026 prioriteettien täytäntöönpanosta. Tarkoituksena on keskustella erityisesti vapaaehtoisen paluun kannustimista. Lisäksi ministereiden on tarkoitus hyväksyä EU:n tietojärjestelmien **yhteentoimivuushankkeen täytäntöönpanon vuoden 2026 jälkeisen tarkistettu etenemissuunnitelma**.

Sisäministerit keskustelevat neuvostossa myös **Europolin tulevaisuudesta**. Komission odotetaan antavan ehdotuksen Europol-asetuksen päivityksestä kesäkuussa 2026. Lisäksi käydään keskustelua **muuttoliikkeen ulkoisesta ulottuvuudesta** etenkin Libanonin ja Libyan tilanteiden näkökulmasta. Työlounaalla jatketaan keskustelua **nykyisen geopoliittisen ympäristön vaikutuksesta EU:n sisäiseen turvallisuuteen**. Tarkoituksena on käydä keskustelua erityisesti Koillis-Syyrian tilanteesta.

Neuvostossa on tarkoitus hyväksyä **päätelmät huumausaineita koskevasta EU:n strategisesta kehityksestä**. Suomi voi hyväksyä päätelmät. Lisäksi sisäministerit saavat tilannekatsauksen **muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksen täytäntöönpanosta**.

Oikeusasioiden kokouspäivänä on tarkoitus hyväksyä neuvoston yleisnäkemyks asetusehdotuksesta, joka koskee **aikuisten suojelua rajat ylittävissä tilanteissa**. Aikuisen suojelulla tarkoitetaan esimerkiksi edunvalvojan määräämistä aikuiselle hoitamaan hänen taloudellisia asioitaan tai aikuisen suojaksi vahvistettua edunvalvontavaltuutusta. Ehdotuksen tavoitteena on, että EU-valtioissa olisi yhtenäiset säännökset tuomioistuimen toimivallasta, sovellettavasta laista ja toimenpiteiden tunnustamisesta aikuisten suojelua koskevissa asioissa. Suomi voi hyväksyä yleisnäkemyksen. Neuvostossa keskustellaan **oikeusvaltioperiaatteesta** ja keinoista turvata **oikeudenkäyntiavustajien riippumattomuus Euroopassa**. Keskustelu on osa OSA-neuvostossa oikeusministereiden kesken käytävää teemakohtaista oikeusvaltiokeskustelua. Oikeusvaltiokysymysten osalta Suomi jatkaa toimintaansa pitkäaikaisella linjallaan ja edistää oikeusvaltioperiaatteen toteutumista ja korruption torjuntaa EU:ssa.

Ministerit saavat lisäksi tilannekatsauksen **oikeudellisista toimista ja vastuuvollisuudesta liittyen rikoksiin, joita on tehty Venäjän hyökkäyssodassa Ukrainaa vastaan**. Neuvostossa on myös tarkoitus hyväksyä **päätelmät EU:n perusoikeuskirjan soveltamista koskevasta komission vuosikertomuksesta (2025)**. Suomi voi hyväksyä päätelmät. Työlounaan aiheena on **järjestäytynyt rikollisuus ja sen rikollinen toiminta organisoituna vankiloista käsin**.

Asialista:**TORSTAI 5. MAALISKUUTA 2026 (klo 9.30)****SISÄASIAT**

Esityslistan hyväksyminen

(mahd.) A-kohtien hyväksyminen

- a) Muiden kuin lainsäädäntöasioiden luettelo
- b) Lainsäädäntöasioiden luettelo (Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 16 artiklan 8 kohdan mukainen julkinen käsittely)

SCHENGEN-ALUEEN POLIITTINEN HALLINNOINTI ("SCHENGEN-NEUVOSTO")**Muut kuin lainsäädäntöasiat**

Schengen-alueen yleistilanne (**SIVU 5**)

- a) Schengen-barometri
- b) Schengen-neuvoston syklin prioriteettien täytäntöönpano: kannustaminen vapaaehtoiseen paluuseen

Keskustelu

Yhteentoimivuuden täytäntöönpano: tarkistettu vuoden 2026 jälkeinen etenemissuunnitelma (**SIVU 13**)

Hyväksyminen

MUUT SISÄASIAT**Lainsäädäntökäsittelyt**

(Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 16 artiklan 8 kohdan mukainen julkinen käsittely)

Muut asiat

- a) Käsiteltävinä olevat säädösehdotukset
Puheenjohtajavaltion tiedotusasia

Muut kuin lainsäädäntöasiat

Muuttoliikkeen ulkoinen ulottuvuus (**SIVU 16**)

Keskustelu

Muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksen täytäntöönpano (**SIVU 23**)

Tilannekatsaus

Päätelmät huumausaineita koskevasta EU:n strategisesta kehyksestä (**SIVU 28**)

Hyväksyminen

Europolin tulevaisuus (**SIVU 33**)

Keskustelu

Nykyisen geopoliittisen ympäristön vaikutus EU:n sisäiseen turvallisuuteen: Syyrian tilanne (**SIVU 36**)

Keskustelu

Muut asiat

- a) EU:n toimintaohjelma terrorismin ja väkivaltaisten ääriliikkeiden ehkäisemiseksi ja torjumiseksi
Komission tiedotusasia

PERJANTAI 6. MAALISKUUTA 2026 (klo 9.30)

OIKEUSALA

Lainsäädäntökäsittelyt

(Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 16 artiklan 8 kohdan mukainen julkinen käsittely)

Asetus aikuisten suojelusta **(SIVU 39)**

Yleisnäkemys

Muut asiat

- a) Käsiteltävinä olevat säädösehdotukset
Puheenjohtajavaltion tiedotusasia

Muut kuin lainsäädäntöasiat

Venäjän hyökkäyssota Ukrainaa vastaan: rankaisemattomuuden torjunta **(SIVU 44)**

Tilannekatsaus

Oikeudenkäyntiavustajien riippumattomuus Euroopassa: EU:n rooli ja Euroopan neuvoston yleissopimus **(SIVU 48)**

Keskustelu

Päätelmät EU:n perusoikeuskirjan soveltamisesta vuonna 2026 **(SIVU 52)**

Hyväksyminen

Keskustelu

Muut asiat

- a) Oikeuslaitoksen riippumattomuuden päivää koskeva aloite
Puolan tiedotusasia
b) Eurojust-asetuksen tarkistaminen
Komission tiedotusasia

Euroopan unionin neuvoston yhteydessä:

TORSTAI 5. MAALISKUUTA 2026 (klo 9.30)

SCHENGEN-SEKAKOMITEAN kokous

SCHENGEN-ALUEEN POLIITTINEN HALLINNOINTI ("SCHENGEN-NEUVOSTO")

Schengen-alueen yleistilanne

- a) Schengen-barometri
b) Schengen-neuvoston syklin prioriteettien täytäntöönpano: kannustaminen vapaaehtoiseen paluuseen

Keskustelu

Yhteentoimivuuden täytäntöönpano: tarkistettu vuoden 2026 jälkeinen etenemissuunnitelma

Keskustelu

Muut asiat

- a) Käsiteltävinä olevat säädösehdotukset
Puheenjohtajavaltion tiedotusasia

Sisäministeriö

Perusmuistio

EU/83/2026-SM-5

Ahlstedt Aino

24.2.2026

OSA; Oikeus- ja sisäasioiden neuvosto 5.-6.3.2026; Schengen-alueen yleistilanne; Schengen-neuvoston syklin prioriteettien täytäntöönpano: kannustaminen vapaaehtoiseen paluuseen

Kokous

Oikeus- ja sisäasioiden neuvosto 5.-6.3.2026

Eduskuntatunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Sisäministerit käyvät OSA-neuvostossa 5.-6.3.2026 Schengen-syklin mukaisen keskustelun Schengen-alueen yleistilanteesta ja Schengen-neuvoston syklin 2025–2026 prioriteettien täytäntöönpanosta Schengen-barometrin ja puheenjohtajan keskusteluasiakirjan pohjalta. Tarkoituksena on keskustella erityisesti kannustamisesta vapaaehtoiseen paluuseen.

Suomen kanta

Seuraavat kannat on muodostettu E-kirjeessä E 58/2023 vp

Suomelle on tärkeää, että kukin jäsenvaltio hoitaa normaaliaikoina omat muuttoliikepolitiikkaan liittyvät velvoitteensa ja huolehtii ulkorajansa turvallisuudesta kaikissa tilanteissa. Tehokas ulkorajavalvonta on hallitun muuttoliikepolitiikan keskeinen osa-alue. Suomi korostaa EU:n muuttoliikekysymyksissä kokonaisvaltaista lähestymistapaa, jossa toimia edistetään niin EU:n sisällä kuin suhteissa kolmansiin maihin. Muuttoliikepolitiikassa tulee panostaa vahvoihin ja toimiviin kumppanuuksiin lähtö- ja kauttakulkumaiden

kanssa hyödyntäen EU-virastojen kyvykkyudet täysimääräisesti. Suomi edistää EU-tasolla yhteistyötä kolmansien maiden kanssa. Tavoitteena on muuttoliikepaineen hillintä sekä ihmissalakuljetuksen ehkäisy. Suomi edistää rakentavasti EU-tason toimia, joilla kehitetään mahdollisuuksia toteuttaa turvapaikkaprosessi ja kansainvälisen suojelun tarjoaminen turvallisissa kolmansissa maissa. Hallitusohjelman mukaan Suomi noudattaa muuttoliikepolitiikassa ihmisoikeus- ja muita kansainvälisiä sopimuksia, EU-lainsäädännön velvoitteita ja oikeusvaltioperiaatetta. EU:n yhteisen palautuspolitiikan tehostaminen ml. eri politiikkasektorien työkaluja hyödyntäen yhteistyössä EU-paluukoordinaattorin kanssa on keskeistä. Suomi pitää tärkeänä, että palautuspolitiikkaa EU:ssa kehitetään ja vahvistetaan. Suomi edistää ja tukee EU-tason aloitteita mm. turvallisten kolmansien maiden määrittämiseksi sekä turvapaikkaprosessissa että palautuksissa.

Suomi korostaa vahvojen ulkorajojen merkitystä ja Schengen-säännösten kehittämistä muuttoliikkeen hallitsemiseksi. Unionin muuttoliikepolitiikkaa kehitettäessä huomiota tulee kiinnittää asemaamme ulkorajavaltiona sekä jäsenvaltiona, joka on kohdamaa ja väylä edelleen liikkumiseen. Lisäksi Suomi edistää määrätietoisesti ratkaisuja, joilla es-tettäisiin ulkoisten toimijoiden mahdollisuuksia käyttää muuttoliikettä unioniin kohdistu-van vaikuttamisen välineenä. Suomi edistää rakentavasti sellaisen EU-tason mekanis-min käyttöönottoa, jolla laajamittaisen laittoman tai välineellistetyn maahanmuuton tilan-teessa yksilöllisten turvapaikkahakemusten käsittely voidaan väliaikaisesti keskeyttää tilanteessa, jossa valtion suvereniteetti vaarantuu esimerkiksi vieraan valtion vihamielis-ten toimenpiteiden johdosta.

Seuraavat kannat on muodostettu E-kirjeessä E 35/2024 vp

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaan hallitus edistää rakentavasti EU:n maahanmuuttopolitiikassa muun muassa vahvojen ulkorajojen merkitystä, Schengen-säännösten kehittämistä muuttoliikkeen hallitsemiseksi, EU:n ulkorajojen ja raja- ja meri-vartiovirasto Frontexin toimintaedellytyksien vahvistamista sekä ulkoisten toimijoiden mahdollisuuksien vähentämistä käyttää muuttoliikettä unioniin kohdistuvan vaikuttami-sen välineenä.

Suomi tukee toimia, joilla konkreettisesti kehitetään ja edistetään Schengen-alueen toi-mivuutta ja turvallisuutta muuttuvassa turvallisuusympäristössä.

Rajaturvallisuustoimien, siihen liittyvän EU-lainsäädännön ja Euroopan raja- ja merivar-tiovirasto Frontexin toimintakyvyn ja tarvittaessa toimivallan kehittäminen on kannatetta-vaa, jotta voidaan paremmin estää ja torjua vihamielistä vaikuttamista. Suomi näkee, että Frontexin pysyvää joukkoa tulisi voida käyttää joustavasti edelleen liikkumisen estä-miseksi Schengen-alueella, esim. maaukorajamaissa laajamittaisen maahantulon tilan-teessa. Frontexin toimintakykyä tulisi vahvistaa esim. tiedustelukyvykkyysien osalta ja selvittää joukkojen hallintaan liittyviä kysymyksiä. Suomi toteaa, että Frontexin tukea pa-luille ja palautuksille tulisi hyödyntää mahdollisimman tehokkaasti palautuksissa turvalli-siin kolmansiin maihin. Suomi on valmis tarkastelemaan avoimesti mahdollisia selvityk-siä Frontexin palautustuen hyödyntämiseksi myös kolmansista maista kolmansiin maihin ih-misoikeuksia kunnioittaen.

Paluut ovat keskeinen osa toimivaa Schengen-järjestelmää. Suomi tukee EU-tason toi-mia, joilla tehostetaan paluita ja palautuksia. Kolmansien maiden kanssa käytävissä keskusteluissa ja kumppanuuksissa paluiden ja palautuksien tulee olla keskeisesti mu-kana. Suomi edistää rakentavasti EU-tason toimia, joilla kehitetään mahdollisuuksia to-teuttaa turvapaikkaprosessi ja kansainvälisen suojelun tarjoaminen turvallisissa kolman-sissa maissa. Hallitusohjelman mukaan Suomi noudattaa muuttoliikepolitiikassa ihmiso-i-keus- ja muita kansainvälisiä sopimuksia, EU-lainsäädännön velvoitteita ja oikeusval-tioperiaatetta. Suomen näkökulmasta maastapoistamispäätösten vastavuoroisen tun-nustamisen prosessia on hyvä tarkastella ja kehittää niin, että tunnustaminen olisi

entistä käyttökelpoisempi mahdollisuus. Schengenin tietojärjestelmän (SIS) paluu- ja maahantulokieltokuulutuksia tulee hyödyntää tehokkaasti. Tämän ohella on tärkeää kehittää toimivaa tietojenvaihtoprosessia palautuksiin liittyen. Suomi tukee paluita koskevan oikeudellisen kehityksen kehittämistä. Lisäksi Suomi tukee myös muita EU:n toimia, joilla torjutaan luvaton edelleen liikkumista.

Sisärajat ylittävistä turvallisuusuhkista tulee ensisijaisesti huolehtia poliisiyhteistyön keinoin. Sisärajavalvonnan käyttöönottamisen on kuitenkin tärkeää olla jäsenmaan keinovalikoimassa, etenkin ulkorajojen häiriötilanteissa, joissa maahantulijat voivat liikkua edelleen Schengen-alueella. Viranomaisille on varmistettava riittävät toimivaltuudet sisärajoilla, mm. EU-maiden parhaat käytännöt huomioiden.

Seuraavat kannat on muodostettu U-kirjelmässä U 15/2025 vp

Komission ehdotus uudeksi paluuasetukseksi toteuttaa hallitusohjelman tavoitetta kielteisen päätöksen saaneiden palautusten nopeuttamisesta. Valtioneuvosto katsoo, että paluita ja palautuksia on välttämätöntä tehostaa, jotta laittomasti maassa oleskelevat kolmansien maiden kansalaiset tosiasiallisesti poistuvat EU:n alueelta joko saatettuina tai vapaaehtoisesti palautuskieltoa kunnioittaen.

Valtioneuvosto tukee yhteisen eurooppalaisen palautusjärjestelmän luomista. Tehokas ja toimiva palautuspolitiikka on uskottavan eurooppalaisen turvapaikka- ja muuttoliikejärjestelmän edellytys ja koko unionin turvallisuuteen keskeisesti vaikuttava tekijä. Yhteisillä toimintatavoilla pystytään parhaiten turvaamaan laittomasti unionin alueella oleskelevien kolmansien maiden kansalaisten, mukaan lukien turvallisuusuhkaa aiheuttavien henkilöiden, tehokas palauttaminen ja estämään myös luvaton edelleen liikkumista jäsenvaltiosta toiseen. Lainsäädännön tehostamisen ohella on edelleen keskeistä, että unionin tasolla komissio ja ulkosuhdehallinto toimivat aktiivisesti kolmansien maiden kanssa takaisinottoyhteistyön parantamiseksi, ja että EU:n yhteistä palautuspolitiikkaa tehostetaan eri politiikkasektorien työkaluja hyödyntäen.

On tärkeä varmistaa, että ehdotetut säännökset myös käytännössä yksinkertaistaisivat, nopeuttaisivat ja tehostaisivat palautuksia, eivätkä tarpeettomasti lisäisi hallinnollista taakkaa. Valtioneuvosto suhtautuu myönteisesti sellaisiin palautusmenettelyä koskeviin ehdotuksiin, joilla menettelystä saadaan selkeää, sujuvaa ja tehokasta, ja joilla varmistetaan se, että laittomasti oleskeleva kolmannen maan kansalainen palaa vapaaehtoisesti tai hänet palautetaan viranomaistoimin.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä turvallisuusuhkaa aiheuttavien kolmansien maiden kansalaisten palauttamisen erityistä ja riittävän kattavaa huomioimista ehdotuksessa. Komission ehdotus säilöönnoton enimmäisajasta poikkeamisesta on kannatettava. Neuvottelujen aikana tulee varmistua siitä, että turvallisuusuhkaa aiheuttaville voidaan määrätä pidempi määräaikainen maahantulokieltokäytäntö kuin muille ehdotuksen soveltamisalaan kuuluville. Valtioneuvosto tavoittelee neuvotteluissa sitä, että rikoksia tehneiden ja rikoksista epäiltyjen palauttamisen tehokkuus ja tosiasiallinen mahdollisuus palauttaa nykyistä tehokkaammin varmistetaan uuden asetuksen puitteissa.

Valtioneuvosto kannattaa paluumaan määrittelyä mahdollisimman laajasti, jotta palauttamisen toteuttamiselle olisi monipuolisemmin vaihtoehtoja erityisesti tilanteissa, jossa kolmas maa ei suostu ottamaan kansalaisiaan vastaan. Valtioneuvosto pitää hyvänä ja kannatettavana sitä, että ehdotuksella luotaisiin selkeä oikeudellinen kehys niin kutsuttujen paluukeskusten perustamiselle kolmanteen maahan sopimuksen tai järjestelyn turvin. Paluukeskukset olisivat yksi varteenotettava keino viranomaistoimin tapahtuvien palautusten keinovalikoimassa ja kannustaisivat palautettavia vapaaehtoiseen paluuseen. Kolmannelle maalle asetetaan perus- ja ihmisoikeuskriteerit siten, että ne turvaavat oikeuksien toteutumisen vakiintuneella kansainvälisen oikeuden tasolla, ja mahdollistavat

paluukeskusten perustamisen niissä puitteissa. Suomi osallistuu neuvotteluihin paluukeskusten perustamiseksi EU:n ulkopuolelle yhteisellä EU-päätöksellä tai jäsenvaltioiden muodostaman ryhmän päätöksellä. Valtioneuvosto arvioi osallistumisen asetuksen myötä mahdollisesti perustettavien paluukeskusten toimintaan erikseen. Valtioneuvosto edistää sitä, että EU-rahoitusta on mahdollista käyttää palautusten tehostamiseen paluukeskukset mukaan lukien.

Viranomaistoimin toteutettavien palautusten vastinparina on tärkeää olla vapaaehtoisen paluun järjestelmä. Valtioneuvosto suhtautuu kuitenkin varauksellisesti velvollisuuteen tarjota paluun ja uudelleenkotoutumisen ohjelmia tasapuolisesti kaikille laittomasti oleskeleville kolmansien maiden kansalaisille. Valtioneuvosto pitää olennaisena tietojen vaihtamista palautettavalle myönnettyistä tuista, jotta samalle henkilölle ei myönnettäisi uudelleen tukea toisesta jäsenvaltiosta ja estettäisiin tukien väärinkäyttöä. Ehdotus siitä, ettei paluun ja uudelleenkotoutumisen ohjelmien tarjoamisen tule olla takaisinoton edellytyksenä, on kannatettava.

Valtioneuvosto suhtautuu myönteisesti uuteen säilöönoton perusteeseen, joka mahdollistaisi laittomasti maassa oleskelevan säilöön ottamisen sillä perusteella, että hänen katsotaan vaarantavan yleistä järjestystä, yleistä turvallisuutta tai valtion turvallisuutta.

Seuraavat kannat on muodostettu E-kirjeessä E 39/2025 vp

Frontexin suorituskykyä, toimintakykyä ja toimivaltuuksia tulisi kehittää tavoilla, jotka vahvistavat sen kykyä tukea jäsenvaltioita nykyistä tehokkaammin niin normaali- kuin poikkeusoloissa. Pysyvän joukon kasvattaminen esitetysti edellyttää komissiolta huolellista vaikuttavuus- ja tarvearviointia. Mahdolliselle joukon kasvattamiselle tulee olla operatiiviset perusteet, ja Suomi korostaa, että esityksen osalta on huomioitava myös etulinjan ulkorajamaiden erityinen asema.

Seuraavat kannat on muodostettu E-kirjeessä E 77/2025 vp

Suomi katsoo, että Frontexin toimintaedellytyksiä tulisi vahvistaa ulkorajojen turvaamisessa, laittoman maahantulon torjumisessa ja paluiden tehostamisessa, joiden on oltava Frontexin toiminnan keskiössä. Painopisteen olisi siirryttävä laittoman maahantulon torjuntaan ja ulkorajojen suojaamiseen, perusoikeuksia kunnioittaen.

Rajaturvallisuusjärjestelmän kokonaisuuden tulee jatkossakin perustua jäsenvaltioiden ensisijaiseen vastuuseen omien ulkorajaosuuksiensa valvonnasta ja paluiden toimeenpanosta. Tasapaino vahvojen kansallisten valmiuksien säilyttämisen ja joustavan EU-tason toimintavasteen rakentamisen välillä olisi varmistettava. Suomen tavoitteena on, että mahdollinen pysyvän joukon kasvun tulee perustua Frontexin jäsenmaille tuottamaan konkreettiseen lisäarvoon. Pysyvän joukon mahdollinen kasvattaminen tulisi ensisijaisesti toteuttaa reservimuotoisena, joustavuuden ja kustannustehokkuuden turvaamiseksi.

Suomi katsoo, että pysyvän joukon tarkasti säännelty käyttö rajaturvallisuuteen liittyvissä tehtävissä vapaan liikkuvuuden alueella, esimerkiksi seulonta-asetuksen toimeenpanoon liittyen, olisi tärkeä lisä jäsenvaltion keinovalikoimassa, etenkin ulkorajojen häiriötilanteissa, joissa hallitsematon edelleen liikkuminen voi laajemmin vaarantaa vapaan liikkuvuuden alueen. Tämän ei tulisi vaikuttaa kansallisten viranomaisten toimivaltaan, tehtävänjakoon tai siihen, että Frontexin pysyvä joukko jatkossakin toimisi kulloinkin johtovastuussa olevan viranomaisen, esimerkiksi Rajavartiolaitoksen, Poliisin tai Tullin johdossa.

Suomi tukee Frontexin toimia, joilla tehostettaisiin ja lisättäisiin palautuksia mahdollisimman paljon ja painottaa sen keskeistä roolia kolmansien maiden kanssa käytävissä

keskusteluissa ja kumppanuuksissa. Suomen näkemyksen mukaan osana Frontexin toiminnan kehittämistä kolmansissa maissa yhtenä varteenotettavana vaihtoehtona voitaisiin pitää toimia, joilla tuettaisiin palautuksia alkuperämaihin, ihmisoikeuksia kunnioitetaan.

Suomen näkemyksen mukaan sen lisäksi, että virasto tekee yhteistyötä kolmansien maiden kanssa, sillä olisi oltava läsnäolo ja rakenteet tietyissä maissa ja alueilla torjumassa Schengen-alueelle suuntautuvaa laitonta maahantuloa, edistämässä rakenteellista kolmasmaayhteistyötä ja rajaturvallisuutta. Toiminnan tavoitteena tulisi olla erityisesti Schengen-alueelle suuntautuvan laittoman maahantulon torjuminen alkuperä- ja kauttakulkumaissa sekä paluiden tukeminen.

Pääasiallinen sisältö

Schengen-barometri

Komissio kokoaa ennen maaliskua, ja lokakuun Schengen-neuvostoja barometrin, joka on yleiskatsaus Schengen-alueen tilasta. Schengen-barometri+ on keskeinen Schengensyklin työkalu, jossa esitetään tärkeimmät alueen vakauteen vaikuttavat tekijät, kehityssuunnat ja riskit neuvostossa käytävien keskustelujen pohjaksi. Schengen-barometri perustuu oikeus- ja sisäasioiden virastojen (Frontex, EUAA, Europol, Eurojust ja eu-LISA) toimittamiin tietoihin ja komission käytettävissä oleviin muihin tietoihin.

Tuoreessa barometrissä luodaan katsaus matkustajamääriin ja kolmansien maiden tapahtumiin, jotka heijastuvat Schengen-alueelle suuntautuvaan maahantuloon ja muutto-liikkeeseen. Toinen osuus barometrissä käsittelee ulkorajavalvontaa, kolmas sisäistä turvallisuutta, ja lopuksi todetaan Schengen-arviointien tilanne.

Matkustaminen Schengen-alueelle

Barometrissä esitetyn tilaston mukaan tammikuusta marraskuuhun 2025 viisumivapaat maahantulot Schengen-alueelle pysyivät laajalti vakaina, laskien 0,9 % edelliseen vuoteen verrattuna. Viisumivapaasti matkustettiin eniten Ukrainasta, Yhdysvalloista, Serbiasta, Israelista ja Moldovasta. Maahantulot suuntautuivat useimmiten Puolaan, Espanjaan ja Saksaan, ja nämä kolme maata muodostivatkin yhdessä 56 % kaikista viisumivapaista maahantuloista vuonna 2025.

Barometrissä kuvataan myös kehitystä EU:n lähialueilla ja muissa kolmansissa maissa, joka voi vaikuttaa maahantuloon Schengen-alueelle.

Ulkorajavalvonta

Barometrin mukaan laittomat rajanylitykset Schengen-alueelle vuoden 2025 aikana vähentyivät 25 % verrattuna vuoteen 2024. Noin kolmasosa kaikista havaituista laittomista rajanylityksistä liittyi kolmeen kansallisuuteen: bangladeshilaisiin ja egyptiläisiin, jotka lähtevät pääasiassa Libyasta, sekä afgaaneihin Itäisen Välimeren reitin kautta.

EU+-alueella (EU-jäsenvaltiot ja Schengen-assosioituneet maat) jätettiin n. 822 000 turvapaikkahakemusta vuonna 2025, mikä on 19 % vähemmän kuin edellisenä vuonna. Suurimmat lähtömaat olivat Afganistan, Venezuela, Syyria, Bangladesh ja Turkki. Tilapäistä suojelua saavia Schengen-alueella oli n. 4.3 miljoonaa marraskuuhun 2025 mennessä.

Tammi-marraskuussa 2025 EU+-alueella tehtiin n. 441 619 palauttamispäätöstä, jossa on 3 % nousua edelliseen vuoteen verrattuna. Palautuksia saatiin tehostettua vuoden 2024 samaan ajanjaksoon verrattuna 8 %.

Schengen-alueella edelleen liikkumisen laskeva trendi jatkui vähentyen n. 25 % edelliseen vuoteen verrattuna.

Sisäinen turvallisuus

Barometrissä todetaan, että Venäjän hyökkäyssota Ukrainaa vastaan ja sen kehittyvä hybridityökälypakki ovat edelleen merkittävä turvallisuushaaste Schengen-alueelle. Yhteydet drooni-toiminnan, epäsäännöllisen merenkulun ja Venäjän varjolaivaston tapauksen välillä korostavat kasvavia riskejä kriittiselle meriliikenne- ja kuljetusinfrastruktuurille sekä jatkuvan valppauden tarvetta. Barometrissa arvioidaan lisäksi, että on olemassa potentiaalinen riski järjestäytyneestä aseiden salakuljetuksesta, joka liittyy Venäjän hyökkäyssotaan Ukrainaa vastaan. Tämä riski korostaa tarvetta parantaa valvontaa ja ennaltaehkäiseviä toimia.

Sisärajatarkastukset pysyivät voimassa vuoden 2025 lopussa kymmenessä jäsenvaltiossa, huolimatta edistymisestä vaihtoehtoisten toimenpiteiden, kuten rajaseutujen tehostetun poliisiyhteistyön, toteuttamisessa.

Schengen-arvioinnit ja Schengen-sykli

Barometrissä listataan vuonna 2026 tehtävät säännönmukaiset Schengen-arvioinnit ja kuvataan Schengen-sykli 2025/2026 osalta.

Kannustaminen vapaaehtoiseen paluuseen

Kesäkuussa 2025 Schengen-neuvosto sopi kolmesta politiikkaprioriteetista Schengen-neuvoston sykliä 2025–2026 varten. Prioriteetit ovat i) menettelyjen ja järjestelmien digitalisaation nopeuttaminen ja laajamittaisten tietojärjestelmien valmiuden parantaminen, ii) ulkorajojen resilienssin vahvistaminen ja paluiden tehostaminen sekä iii) sisäisen turvallisuuden lisääminen samalla, kun pyritään vapaaseen liikkuvuuteen alueella ilman sisärajavalvontaa. Neuvosto vahvisti myös kutakin prioriteettia koskevat konkreettiset operatiiviset toimet. Näistä prioriteeteista maaliskuun 2026 neuvostossa on tarkoitus keskustella paluiden tehostamisesta ja siihen sovitusta operatiivisesta toimesta, jonka mukaan vapaaehtoiseen paluuseen kannustetaan tehostamalla paluuta ja uudelleenkotoutumista koskevaa neuvontaa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa paluuprosessia. Neuvostossa on määrä tarkastella erityisesti vapaaehtoisen paluun kannustimia, kuten avustusten porrastuksen vaikuttavuutta, sekä yleisemmin paluu- ja uudelleenkotoutumistukien strategisempaa käyttöä. Lisäksi neuvostossa keskustellaan pakkopalautusten ja vapaaehtoisten paluiden tehokkaasta yhteensovittamisesta sekä toimista, joilla kansallisella tasolla voidaan parantaa eri toimijoiden välistä yhteistyötä ja koordinaatiota vapaaehtoisten paluiden tehostamiseksi.

Vapaaehtoisen paluun kannustimien vahvistaminen viittaa puheenjohtajan keskusteluasiakirjassa erityisesti paluuprosessin mahdollisimman varhaiseen vaiheeseen sijoittuvaan sitouttamiseen ja tiedottamiseen sekä mahdolliseen vapaaehtoisen paluun avustusten porrastamiseen. Uudelleenkotoutumistukien strateginen käyttö puolestaan liittyy kestäväen uudelleenkotoutumisen tukemiseen, kattaviin ja molempia osapuolia hyödyttäviin kumppanuuksiin kumppanimaiden kanssa laajempien kehitys- ja muuttoliikkeen hallinnan tavoitteiden mukaisesti sekä Frontexin paluuhjelman (EURP) tehokkaaseen hyödyntämiseen. Pirstaloitumisen torjuminen palautusjärjestelmiä vahvistamalla tarkoittaa kokonaisvaltaista, koko hallinnon tasolla toteutettavaa lähestymistapaa sekä tehokkaita pakkopalautuksia vapaaehtoisen paluun rinnalla. Lisäksi keskeisessä asemassa ovat

digitalisaation kehittäminen, uuden EU-lainsäädännön täytäntöönpano sekä parhaiden käytäntöjen ja Schengen-arviointien johtopäätösten hyödyntäminen sekä kaikkien käytössä olevien politiikkakeinojen hyödyntäminen paluusiirtojen edistämiseksi.

Paluuneuvonta

Hallitusohjelman mukaisesti paluuneuvontaa on lisätty avustetun vapaaehtoisen paluun kohderyhmään kuuluville turvapaikkaprosessin aikana. Lisäksi poliisi on ottanut käyttöön Frontexin toiminnon (EURP, EU Reintegration Programme), jonka kautta tuetaan vapaaehtoisia ja pakotettuja paluita. Frontex tarjoaa jäsenvaltioille koulutusta paluuneuvonnasta tarkoituksenaan yhdenmukaistaa ja parantaa jäsenvaltioissa annettavan neuvonnan laatua. Suomi on osallistunut aktiivisesti Frontexin tarjoamiin koulutuksiin.

Hallitusohjelman mukaisesti viranomaisten välistä yhteistyötä on hallituskauden aikana tehostettu operatiivisella tasolla. Kesällä 2025 toimintansa aloittanut paluukeskuspilotti on esimerkki tiivistyneestä yhteistyöstä. Paluukeskuksessa palaajille tarjotaan tehostettua paluuneuvontaa.

Avustetun vapaaehtoisen paluun asetus

Sisäministeriön asetus vapaaehtoisen paluun avustuksesta on päivitetty vuosille 2024–2025 sekä 2026–2027 siten, että avustusten porrastus kannustaa luopumaan muutoksenhausta ja poistumaan maasta vapaaehtoisesti jo ensimmäisen kielteisen turvapaikkapäätöksen tai ensimmäisen turvapaikkahakemuksen peruuttamisen yhteydessä.

Paluuasetus

Neuvoston yleisnäkemyks paluuasetuksesta saavutettiin 8.12.2025. Paluuasetus ei ole vielä voimassa olevaa lainsäädäntöä, koska parlamentti ei ole muodostanut vielä omaa kantaansa ja siten trilogia ei ole vielä aloitettu.

Paluuasetuksessa huomioidaan vapaaehtoinen paluu ja uudelleenkotoutumisen tukeminen. Laittomasti oleskelevalle kolmannen maan kansalaiselle voidaan ilmoittaa palautuspäätöksessä paluulle asetettu aika, jonka kuluessa henkilön tulee poistua jäsenvaltioiden alueelta vapaaehtoisesti. Jos henkilö ei noudata hänelle asetettua aikaa, voidaan katsoa, ettei hän tee yhteistyötä palautusprosessin kaikissa vaiheissa, josta voi seurata sanktiona muun muassa liikkumisvapauden rajoituksia. Asetuksen mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava sekä paluuta ja uudelleenkotoutumista koskevan neuvonnan että kansallisella tai unionin tasolla rahoitettujen paluu- ja uudelleenkotoutumisohjelmien saatavuus. Asetus kannustaa vapaaehtoiseen paluuseen, koska tällä tavoin henkilö voi välttää sanktioluonteiset toimet kuten häneen kohdistetun liikkumisvapauden rajoituksen tai palautuksen kolmanteen maahan sijoitettuun paluukeskukseen. Vapaaehtoinen paluu on inhimillisempi tapa palata kuin palautus viranomaisten saattamana.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

-

Käsittely Euroopan parlamentissa

-

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunta 25.-26.2.2026 (kirjallinen menettely)

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta 27.2.2026

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

-

Taloudelliset vaikutukset

-

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

-

Asiakirjat

6206/26

6471/26

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Aino Ahlstedt, SM/KVY, aino.ahlstedt(a)gov.fi

Riikka Jokinen, SM/MMO, riikka.jokinen(a)gov.fi

VAHVA-tunnus

EU/83/2026

Liitteet

Viite

Sisäministeriö

Perusmuistio

EU/87/2026-SM-3

Vasara Pekka

23.2.2026

OSA; Oikeus- ja sisäasioiden neuvosto 5.-6.3.2026; Yhteentoimivuuden täytäntöönpano: vuoden 2026 jälkeinen tarkistettu etenemissuunnitelma

Kokous

Oikeus- ja sisäasioiden neuvosto 5.- 6.3.2026

Eduskuntatunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Oikeus- ja sisäasioiden neuvostossa sisäasioiden päivänä 5.3.2026 on tarkoitus hyväksyä tietojärjestelmien yhteentoimivuushankkeen täytäntöönpanon vuoden 2026 jälkeinen tarkistettu etenemissuunnitelma.

Suomen kanta

Seuraava kanta on E-selvityksestä E 35/2024 vp (E-kirje Schengenin tulevaisuudesta).

On tärkeää varmistaa oikeus- ja sisäasioiden yhteisten tietojärjestelmien, kuten SIS, EES, Eurodac, ja niiden yhteentoimivuuden (interoperability) täytäntöönpanon eteneminen. Tietojärjestelmien yhteentoimivuuden myötä tapahtuva tiedonvaihdon tehostuminen jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten ja unionin virastojen välillä on ollut Suomen pitkäaikainen tavoite.

Seuraava kanta on E-selvityksestä E 39/2025 vp (E-kirje EU:n sisäisen turvallisuuden strategiasta).

Rajaturvallisuuden kannalta keskeisten tietojärjestelmien, kuten EES-rajanylitystietojärjestelmän ja Euroopan matkustustieto- ja lupajärjestelmän (ETIAS) toimeenpanoa sekä

Schengenin tietojärjestelmän (SIS) ja EU:n viisumitietojärjestelmän (VIS) uudistuksia tulee edistää ripeästi, jotta järjestelmiä päästään hyödyntämään ulkorajat ylittävään matkustusliikenteeseen liittyen ja tilannekuvan parantamiseksi. Yhteiset tietojärjestelmät ja tietokannat parantavat turvallisuutta, tehostavat rajatarkastuksia ja sujuvoittavat rajanylityksiä. Vahvoilla EU:n ulkorajoilla on keskeinen rooli jäsenvaltioiden suvereniteetin ja EU:n sisäisen turvallisuuden ylläpitäjänä.

Pääasiallinen sisältö

Yleistä

Interoperability-hankkeen tavoitteena on sisäiseen turvallisuuteen, rajaturvallisuuteen ja muuttoliikkeen hallintaan liittyvien EU-tietojärjestelmien tehokas yhteentoimivuus. Yhteentoimivuusasetukset tulivat voimaan 9.6.2019. Asetusten toimeenpanon edellyttämät kansalliset päivitykset ja säädökset on annettu vuonna 2022.

EU:n tasolla on käytössä ja kehitteillä useita tietojärjestelmiä, joiden avulla rajavartijat sekä maahanmuutto- ja lainvalvontaviranomaiset rekisteröivät ja saavat käyttöönsä henkilöitä koskevia tietoja. Uusina tietojärjestelminä ollaan perustamassa Euroopan matkustustieto ja -lupajärjestelmä (ETIAS) sekä kolmansien maiden kansalaisia koskeva eurooppalainen rikosrekisteritietojärjestelmä (ECRIS-TCN). Järjestelmät ovat toisiaan täydentäviä ja ne koskevat ainoastaan kolmansien maiden kansalaisia.

Tietojärjestelmät eivät tosiasiallisesti toimi yhtenä järjestelmäkokonaisuutena, mutta toteutettavien yhteentoimivuuskomponenttien avulla niistä tehdään keskenään yhteen toimivia ja niiden käytettävyyttä kehitetään. Näitä komponentteja ovat eurooppalainen hakuportaali (ESP), yhteinen biometrinen tunnistuspalvelu (sBMS), yhteinen henkilöllisyystietovaranto (CIR) ja rinnakkaishenkilöllisyyksien tunnistamisjärjestelmä (MID).

Yhteentoimivuushankkeessa on esiintynyt useita teknisiä ja toiminnallisia haasteita, jotka ovat aiheuttaneet keskusjärjestelmien toteutuksessa merkittäviä viivästyksiä. Lokakuun 2023 OSA-neuvostossa päätettiin uudesta aikataulusta, jonka mukaan EU:n yhteentoimivuusasetusten edellyttämien järjestelmien ja komponenttien tulisi olla käytössä vuoden 2028 alkupuolella.

Vuoden 2026 jälkeinen tarkistettu etenemissuunnitelma

Viime vuonna OSA-neuvostossa hyväksytyllä etenemissuunnitelmalla pyritään varmistamaan vuoden 2027 alkupuoliskon aikana SIS- ja EES-järjestelmien yhteentoimivuus ja ottamaan ne uudistettuina käyttöön. Lisäksi tavoitteena on aloittaa rinnakkaishenkilöllisyyksien tunnistustoiminnon eli MID-järjestelmän siirtymäkausi ja tehdä muita tarvittavia teknisiä ja toiminnallisia muutoksia.

Tammikuussa 2026 hallintoneuvosto vahvisti vielä, että uudistetun VIS-järjestelmän ensimmäinen vaihe otettaisiin käyttöön vuoden 2028 aikana ja toinen vaihe vuode 2029 aikana. Sähköinen viisumihakualusta olisi käytössä vuoden 2030 alkupuolella.

Vuoden 2026 aikana tapahtuva edistyminen yhteentoimivuustoimintojen – uudistettu Eurodac, ETIAS - käyttöön otossa tulee olemaan merkityksellinen tulevien vuosien toimenpiteille.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Käsittely Euroopan parlamentissa

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunta 25.-26.2.2026 (kirjallinen menettely)

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta 27.2.2026

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Taloudelliset vaikutukset

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Asiakirjat

6446/26

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Pekka Vasara/SM, puh. +358 295 488 547
Hannele Taavila, puh. +358 295 488 568

VAHVA-tunnus

EU/87/2026

Liitteet

Viite

OSA; Oikeus- ja sisäasioiden neuvosto 5.-6.3.2026; Muuttoliikkeen ulkoinen ulottuvuus

Kokous

Oikeus- ja sisäasioiden neuvosto 5.-6.3.2026

Eduskuntatunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

OSA-neuvostossa 5.3.2026 keskustellaan muuttoliikkeen ulkoisesta ulottuvuudesta etenkin Libanonin ja Libyan tilanteiden näkökulmasta. Tarkoituksena on keskustella tarpeesta vahvistaa EU:n tukea ja yhteistyötä muuttoliikekysymyksissä maiden kanssa.

Suomen kanta

Seuraavat kannat on määritelty E-kirjeessä E 58/2023 vp (Suomen EU-avaintavoitteet vaalikaudelle 2024–2029)

Kokonaisturvallisuus ja vahvempi Eurooppa

Suomen näkemyksen mukaan EU:n tulee olla vahvempi geopoliittinen toimija, sillä Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa yhdistettynä kiristyvään suurvaltakilpailuun on muuttanut Euroopan turvallisuusympäristöä nopeasti, merkittävästi ja pitkäkestoisesti. EU:n globaalia toimintakykyä tulee tarkastella kokonaisvaltaisesti ja kehittää johdonmukaisesti. Suomi tukee EU:n kumppanuuksien edistämistä EU:n globaalin roolin vahvistamiseksi sekä unionin intressien ja arvojen edistämiseksi.

Muuttoliikkeen hallinta

Suomelle on tärkeää, että kukin jäsenvaltio hoitaa normaaliaikoina omat muuttoliikepolitiikkaan liittyvät velvoitteensa ja huolehtii ulkorajansa turvallisuudesta kaikissa tilanteissa. Tehokas ulkorajavalvonta on hallitun muuttoliikepolitiikan keskeinen osa-alue.

Suomi korostaa EU:n muuttoliikekysymyksissä kokonaisvaltaista lähestymistapaa, jossa toimia edistetään niin EU:n sisällä kuin suhteissa kolmansiin maihin. Muuttoliikepolitiikassa tulee panostaa vahvoihin ja toimiviin kumppanuuksiin lähtö- ja kauttakulkumaiden kanssa hyödyntäen EU-virastojen kyvykkyudet täysimääräisesti. Suomi edistää EU-tasolla yhteistyötä kolmansien maiden kanssa. Tavoitteena on muuttoliikepaineen hillintä sekä ihmissalakuljetuksen ehkäisy. Suomi edistää rakentavasti EU-tason toimia, joilla kehitetään mahdollisuuksia toteuttaa turvapaikkaprosessi ja kansainvälisen suojelun tarjoaminen turvallisissa kolmansissa maissa. Hallitusohjelman mukaan Suomi noudattaa muuttoliikepolitiikassa ihmisoikeus- ja muita kansainvälisiä sopimuksia, EU-lainsäädännön velvoitteita ja oikeusvaltioperiaatetta. EU:n yhteisen palautuspolitiikan tehostaminen ml. eri politiikkasektorien työkaluja hyödyntäen yhteistyössä EU-paluukoordinaattorin kanssa on keskeistä. Suomi pitää tärkeänä, että palautuspolitiikkaa EU:ssa kehitetään ja vahvistetaan. Suomi edistää ja tukee EU-tason aloitteita mm. turvallisten kolmansien maiden määrittämiseksi sekä turvapaikkaprosessissa että palautuksissa.

Suomi korostaa vahvojen ulkorajojen merkitystä ja Schengen-säännösten kehittämistä muuttoliikkeen hallitsemiseksi. Unionin muuttoliikepolitiikkaa kehitettäessä huomiota tulee kiinnittää asemaamme ulkorajavaltiona sekä jäsenvaltiona, joka on kohdamaa ja väylä edelleen liikkumiseen. Lisäksi Suomi edistää määrätietoisesti ratkaisuja, joilla es-tettäisiin ulkoisten toimijoiden mahdollisuuksia käyttää muuttoliikettä unioniin kohdistu-van vaikuttamisen välineenä. Suomi edistää rakentavasti sellaisen EU-tason mekanis-min käyttöönottoa, jolla laajamittaisen laittoman tai välineellistetyn maahanmuuton tilan-teessa yksilöllisten turvapaikkahakemusten käsittely voidaan väliaikaisesti keskeyttää tilanteessa, jossa valtion suvereniteetti vaarantuu esimerkiksi vieraan valtion vihamielis-ten toimenpiteiden johdosta.

Seuraavat kannat on muodostettu E-kirjeessä E 35/2024 vp:

Suomi toteaa, että Frontexin tukea paluille ja palautuksille tulisi hyödyntää mahdollisim-man tehokkaasti palautuksissa turvalliin kolmansiin maihin. Suomi on valmis tarkaste-lemaan avoimesti mahdollisia selvityksiä Frontexin palautustuen hyödyntämiseksi myös kolmansista maista kolmansiin maihin ihmisoikeuksia kunnioittaen.

Paluut ovat keskeinen osa toimivaa Schengen-järjestelmää. Suomi tukee EU-tason toi-mia, joilla tehostetaan paluita ja palautuksia. Kolmansien maiden kanssa käytävissä keskusteluissa ja kumppanuksissa paluiden ja palautuksien tulee olla keskeisesti mu-kana. Suomi edistää rakentavasti EU-tason toimia, joilla kehitetään mahdollisuuksia to-teuttaa turvapaikkaprosessi ja kansainvälisen suojelun tarjoaminen turvallisissa kolman-sissa maissa. Hallitusohjelman mukaan Suomi noudattaa muuttoliikepolitiikassa ihmiso-i-keus- ja muita kansainvälisiä sopimuksia, EU-lainsäädännön velvoitteita ja oikeusval-tioperiaatetta. Suomen näkökulmasta maastapoistamispäätösten vastavuoroisen tun-nustamisen prosessia on hyvä tarkastella ja kehittää niin, että tunnustaminen olisi en-tistä käyttökelpoisempi mahdollisuus. Schengenin tietojärjestelmän (SIS) paluu- ja maa-hantulokieltokuulutuksia tulee hyödyntää tehokkaasti.

Sisärajat ylittävistä turvallisuusuhkista tulee ensisijaisesti huolehtia poliisiyhteistyön kei-noin. Sisärajavalvonnan käyttöönottamisen on kuitenkin tärkeää olla jäsenmaan keino-valikoimassa, etenkin ulkorajojen häiriötilanteissa, joissa maahantulijat voivat liikkua edelleen Schengen-alueella. Viranomaisille on varmistettava riittävät toimivaltuudet sisä-rajoilla. mm. EU-maiden parhaat käytännöt huomioiden.

Seuraava kanta on muodostettu E-kirjeessä E 73/2025 vp (Komission tiedonanto sekä ehdotukset vuosia 2028-2034 koskeaksi EU:n monivuotiseksi rahoituskehikseksi):

Suomi katsoo, että muuttoliikkeen EU-rahoitusta painotettaisiin erityisesti rajaturvallisuu-den vahvistamiseen, lisäksi muuttoliikkeen sisäiseen hallintaan sekä ulkoisen

ulottuvuuden tarpeisiin, erityisesti palautusten tehostamiseen sekä innovatiivisten ratkaisujen kehittämiseen.

Pääasiallinen sisältö

Libanon

Yleistä

Euroopan unionin turvapaikkaviraston (EUAA) mukaan Libanon kohtaa edelleen päällekkäisiä poliittisia, turvallisuus- ja taloudellisia haasteita. Maa toipuu yhä vuosien 2024–2025 Hizbollah–Israel-konfliktista ja kamppailee laajalle levinneen tuhon, talouskriisin ja jatkuvien uskonnollisten jakautumien, ihmisoikeusongelmien ja sosiaalisten vaikeuksien kanssa. Maan uusi hallitus on asettanut etusijalle valtion auktoriteetin palauttamisen käsittelemällä vakavaa taloudellista taantumaa ja edistämällä keskusteluja Hizbollahin ja muiden valtiosta riippumattomien aseellisten toimijoiden aseistariisunnasta. Edistyminen on kuitenkin edelleen hauraalla pohjalla.

EU:n yhteistyö ja tuki

Toukokuussa 2024 Euroopan komission puheenjohtaja von der Leyen ilmoitti miljardin euron tukipaketista Libanonin vakauden, elpymisen ja uudistusten tukemiseksi. Paketin ensimmäinen puolisko (500 miljoonaa euroa vuosille 2024-2025) sisälsi tukea peruspalvelujen saatavuudelle, turvallisuudelle ja rajavalvonnalle, hallinnon uudistuksille, yksityisen sektorin kestävyys- ja kestäväälle konfliktin jälkeiselle elpymiselle. Paketin toinen puolisko (500 miljoonaa euroa) vuosille 2026-2027 on parhaillaan valmistelussa.

Joulukuussa 2025 EU ja Libanon pitivät Brysselissä yhdeksännen EU–Libanon-assosiaationeuvoston kokouksen - ensimmäisen kahdeksaan vuoteen. Yhteistyötä Libanonin kanssa tehostetaan myös nk. Välimeren sopimuksen (kts. E 95/2025 vp) puitteissa. Alkuvuodesta 2026 komission puheenjohtaja von der Leyen ja Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja Costa vierailivat Libanonissa.

Naapurusto, kehitys ja kansainvälisen yhteistyön väline (NDICI) on tällä hetkellä EU:n yhteistyön pääasiallinen rahoitusväline Libanonin tukemiseen. Vuosien 2021-2025 välisenä aikana EU on rahoittanut Libanonia yhteensä 1,5 miljardilla eurolla. Vastauksena Syyrian kriisiin Libanonille kohdennettiin yhteensä EU:n taloudellista tukea 752,5 miljoonaa euroa.

Vuodesta 2011 lähtien EU:n tuki Libanonille on ollut yhteensä yli 3,5 miljardia euroa. Beirutin satamaräjähdyksen 4. 8.2020 jälkeen EU on kehittänyt yhdessä YK:n ja Maailmanpankin kanssa välinettä (*The Reform, Recovery and Reconstruction Framework, 3RF*), joka yhdistää välittömän humanitaarisen avun, keskipitkän aikavälin elpymiseen ja jälleenrakentamiseen ja edistää niiden toteuttamista. Vastauksena konfliktin kärjistymiseen vuoden 2024 loppupuolella, mikä johti lähes miljoonan ihmisen siirtymiseen Libanonissa, EU mukautti meneillään olevia toimenpiteitään ja tarjosi kohdennettua hätäapua eniten tarjoaville.

Pakolaisuus ja kansainvälinen suojelu

YK:n pakolaisjärjestön UNHCR:n mukaan Libanonissa on noin 1,3 miljoonaa pakolaista, mikä on noin 42 % vähemmän kuin viime vuonna. Syyrialaiset ja palestiinalaiset ovat merkittävimmät pakolaisryhmät.

Toukokuun 2024 ja elokuun 2025 välillä libanonilaiset tekivät hieman yli 3 000 kansainvälisen suojelun hakemusta EU-jäsenvaltioissa ja Schengen assosioituneissa maissa

(nk. EU+-maat). Saksa oli pääkohdema ja seuraavat kohdemaat olivat Ranska ja Ruotsi.

Libya

Yleistä

Libya on Keskeisen Välimeren muuttoliikereitin pääasiallinen maa, josta on viime vuosina lähtenyt eniten Italiaan ja joka on vastaanottanut erityisen suuren määrän siirtolaisia.

Kansainvälisen siirtolaisuusjärjestön IOM:n tehdyn selvityksen mukaan raportointijaksolla (8-10/2024) Libyassa tunnistettiin olevan yhteensä 928 839 maahanmuuttajaa. Taloudelliset tekijät ja elinkeinojen parantaminen olivat edelleen eniten Libyaan muuttamisen syitä, mutta myös konfliktit ja turvattomuus lähtömaissa vaikuttivat asiaan. Maahanmuuttajista 74 prosenttia ilmoitti olevansa työllisiä, eniten rakentamisessa, kotitöissä ja maataloudessa. Tästä huolimatta monet kohtasivat edelleen epävakaita työoloja, palvelujen rajallista saatavuutta ja taloudellista haavoittuvuutta. Ympäristö- ja ilmastotekijät ovat nousemassa siirtolaisuuden ajureiksi Libyassa.

Yhteistyö ja tuki

EU on päättänyt auttaa Libyaan palaamaan rauhaan ja palaamaan kohti vakaata, turvallista ja vaurasta maata. EU on sitoutunut YK:n puitteissa käytävään "Berliinin prosessiin" (2019-) ainoana toteuttamiskelpoisena kehiksenä Libyan poliittisen prosessin uudelleen käynnistämiseksi.

Berliinin prosessin seurauksena käynnistettiin operaatio IRINI 1.4.2020 ja se seurasi alueella toiminutta EUNAVFOR MED operaatio Sophiiaa, jonka painopiste oli ihmiskuljetuksen toimintamallin estämisessä. Operaation tehtävinä on edistää mm. Libyan rannikkovartioston ja merivoimien valmiuksien kehittämistä ja koulutusta sekä hajottaa ihmiskuljetusta ja ihmiskauppaa harjoittavien verkostoja. Operaation nykyinen mandaatti on voimassa 31.3.2027 asti. EU:n rajatukioperaatio Libyassa (EU Border Assistance Mission in Libya, EUBAM Libya) tukee Libyan viranomaisia maan maa -, meri - ja ilmarajojen rajaturvallisuuden ja - turvallisuuden kehittämisessä.

Libyalle osoitettava rahoitustuki vuosille 2021-2027 toteutetaan ensisijaisesti NDICI-välineen kautta. Vuosina 2021-2024 Libyalle on osoitettu taloudellista tukea 122 miljoonaa euroa. Lisäksi vuosien 2025-2027 aikana taloudellista tukea on tarkoitus osoittaa 102 miljoonaa euroa maan hallinnolle ja maan vakauttamiseen .

EU:n Libyalle antama rahoitustuki keskittyy ohjelmiin, joilla helpotetaan peruspalvelujen saatavuutta, tuetaan vastaanottavia yhteisöjä tarjoamalla työllistymismahdollisuuksia sekä paikalliselle väestölle että maahanmuuttajille sekä autetaan ja suojellaan haavoittuvassa asemassa olevia maahanmuuttajia. Sen tavoitteena on myös auttaa parantamaan maahanmuuttajien ja pakolaisten olosuhteita maitinnoisupisteissä ja säilöönottokeskuksissa sekä auttaa vapaaehtoista paluuta lähtömaahansa ja tukea kansainvälistä suojelua tarvitsevien evakuointia.

Pakolaisuus ja maahanmuutto

UNHCR:n viimeisimmän tilaston (puolivuotiskatsaus 2025) mukaan Libyassa oli noin 315000 järjestön mandaattiin kuuluvaa pakolaista, sisäisesti siirtyneitä hieman yli 30000 (2019-2020 vihollisuuksien aikaan jopa 316 000) ja turvapaikanhakijoiden tapauksia viireillä 91000. Kansainvälisen siirtolaisuusjärjestön IOM:n viime vuonna julkaiseman selvityksen mukaan taloudelliset tekijät ja elinkeinojen parantaminen olivat edelleen Libyaan muuttamisen syitä, mutta myös konfliktit ja turvattomuus lähtömaissa vaikuttivat asiaan. Maahanmuuttajista noin kolmeneljäsosaa ilmoitti olevansa työllisiä, eniten rakentamisessa, kotitöissä ja maataloudessa. Tästä huolimatta monet kohtasivat edelleen

epävakaita työoloja, palvelujen rajallista saatavuutta ja taloudellista haavoittuvuutta. Ympäristö - ja ilmastotekijät ovat nousemassa siirtolaisuuden ajureiksi Libyassa.

Muuttoliikkeen parempi hallinta

EU:n kesäkuussa 2024 hyväksytyn strategisen ohjelman 2024–2029 linjausten mukaisesti EU jatkaa työtä kolmansien maiden kanssa molempia osapuolia hyödyttävien kumppanuuksien ja yhteistyön aikaansaamiseksi niin muuttoliikkeen juurisyihin kuin tehokkaisiin paluuihin ja palautuksiin vaikuttamiseksi. Komissio antoi ehdotuksen paluunasetukseksi maaliskuussa 2025.

Suomi oli mukana komissiolle toukokuussa 2024 lähetetyssä 15 jäsenvaltion kirjeessä, jossa tuotiin esiin tarve saada paktin lisäksi aikaan innovatiivisia ratkaisuja muuttoliikkeen hallitsemiseksi. Kirjeessä painotettiin kokonaisvaltaisten, molempia osapuolia hyödyntävien ja kestävien kumppanuuksien rakentamista muuttoliikereittien varrella sijaitsevien keskeisten kumppanimaiden kanssa. Esimerkkeinä mainittiin muun muassa EU:n ja Turkin julkilausuman sekä EU:n ja Tunisian välisen yhteisymmärryspöytäkirjan kaltaiset ratkaisut. Kirjeessä kehoitettiin myös tarkastelemaan turvallisia paikkoja kolmansissa maissa koskevia ratkaisuja. Tällä tarkoitetaan esimerkiksi järjestelyjä, joissa EU:n aluemerien ulkopuolella havaitut tai sieltä pelastetut henkilöt kuljetettaisiin viipymättä ennalta määritettyihin turvallisiin paikkoihin, kuten satamiin, kolmansissa maissa. Lisäksi kirjeessä painotettiin paluiden tehostamista, ehdotetaan turvallisia kolmansia maita koskevan käsitteen uudelleenarviointia, mukaan lukien yhteysvaatimus sekä edellytetään vahvempia toimia maahanmuuton välineellistämisen estämiseksi.

Suomi oli myös mukana joulukuussa 2025 19 EU:n jäsenvaltion Euroopan komissiolle lähetetyssä kirjeessä Euroopan komissiolle, jossa kehoitettiin uusiin "innovatiivisiin ratkaisuihin" laittoman maahanmuuton ja ihmiskaupan torjumiseksi ja etenkin näihin liittyvien rahoituskysymysten tarkastelua. Komissio vastasi kirjeeseen pikaisesti ja piti sitä tervetulleena tukena kokonaisvaltaiselle lähestymistavalleen, mukaan lukien EU:n uuden maahanmuutto- ja turvapaikkasopimuksen vahvistaminen.

Innovatiiviset menetelmät ovat mm. tarkoittaneet EU:n ulkopuolisia paluukeskuksia, return hubs, joihin liittyy paljon avoimia kysymyksiä. Paluukeskuksella tarkoitetaan kolmanteen maahan sijoitettavaa keskusta, jonne kolmannen maan kansalainen palauteaan odottamaan palautusta kotimaahan. EU:ssa parhaillaan käsittelyssä olevalla paluunasetuksella ollaan luomassa oikeudellista viitekehitystä tätä varten.

Turvapaikkamenettelyn osalta turvallisen kolmannen maan käsitteen tarkoituksena on yksinkertaistaa turvapaikkamenettelyä ja vähentää jäsenvaltioihin kohdistuvaa painetta. Kesäkuussa 2026 sovellettavaksi tuleva menettelyasetus mahdollistaa turvallisten kolmansien maiden määrittelyn unionin tasolla (EU:n luettelo). Uudella asetuksella, jolla tarkistetaan turvallisen kolmannen maan käsitettä, laajennetaan olosuhteita, joissa turvapaikkahakemus voidaan hylätä perusteettomana. Neuvosto sai myös valmiiksi tärkeän osan vuoden 2024 muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksesta sopimalla kaikkien aikojen ensimmäisestä EU:n yhteisestä turvallisten lähtömaiden luettelosta, jonka avulla jäsenmaat voivat käsitellä kansainvälistä suojelua koskevat hakemukset nopeutetusti.

Laiton muuttoliike Eurooppaan

Keskisen ja Itäisen Välimeren muuttoliikereitit

Frontexin mukaan Keskisen Välimeren reitin osuus maahantulosta havaituista maahanmuuttajista oli suurin kaikista muuttoliikereiteistä ts. yli kolmannes kaikista kiinni otetuista (noin 66 000 henkilöä). Libyasta lähteminen oli edelleen keskeinen Italiaan suuntautuvia muuttoliikkeitä muovaava tekijä.

Vaikka vuonna 2025 maahanmuuttajien kokonaismäärä reitillä oli pääpiirteissään samaa tasoa kuin vuonna 2024, maantieteellinen muutos oli kuitenkin huomattava, sillä lähteminen Tunisiasta väheni huomattavasti (-75%), kun taas lähteminen Libyasta tätä reittiä käyttäen kasvoi merkittävästi (38%). Kansainvälisen siirtolaisuusjärjestön IOM:n mukaan kuolleiksi tai kadonneiksi ilmoitettujen määrä kuitenkin väheni merkittävästi vuonna 2025 (1340 ilmoitusta verr. 1810 ilmoitusta vuonna 2024). Keskisellä Välimeren reitillä kolme suurinta kansallisuutta olivat bangladeshilaiset, egyptiläiset ja eritrealaiset, joiden osuus kaikista laittomista rajayrityksistä oli yhteensä 56 prosenttia.

Itäisen Välimeren reittiä käytettiin aikaisempaa vähemmän (-27%; 70000 2024 vs 50000 2025). Sen sijaan Libya-Kreetta-reitin käyttö kolminkertaistui. Libya-Kreikka-reitillä, joka aktivoitui vasta kesällä 2023, sudanilaisten ja egyptiläisten osuudessa havaittiin samalla aikavälillä yllättävänkin suurta kasvua (265%). Kuolleiksi tai kadonneiksi ilmoitettujen määrä kasvoi 191:stä 291:een.

Euroopan raja- ja merivartioviraston Frontexin ennakkolliset luvut osoittavat, että EU:n ulkorajoilla havaitut laittomat rajanylitykset vähenivät yli neljänneksellä (26 %) vuonna 2025, lähes 178 000:een. Tämä on alle puolet vuonna 2023 kirjatusta kokonaismäärästä ja alhaisin taso sitten vuoden 2021.

Muuttoliikekumppanuudet

Muuttoliikkeen ulkoisen ulottuvuuden saralla pyritään muun muassa kehittämään kumppanuuksia muuttoliikkeen lähtö- ja kauttakulkumaiden kanssa. Muuttoliike-elementtejä käsittäviä kumppanuuksia ja yhteistyöjärjestelyjä on mm. Tunisian, Egyptin, Mauritanian ja Jordanian sekä Marokon kanssa. EU ja Tunisia allekirjoittivat heinäkuussa 2023 yhteisymmärryspöytäkirjan, jolla Tunisiaa tuetaan kokonaisvaltaisesti ja pyritään hallitsemaan muuttoliikettä Tunisiasta Eurooppaan. Tunisia on myös yksi Talent Partnership – painopistemaista. Egyptin kanssa allekirjoitettiin maaliskuussa 2024 strateginen sopimus Eurooppaan suuntautuvan laittoman muuttoliikkeen vähentämiseksi, alueellisen vakauden vahvistamiseksi ja Egyptin talouden tukemiseksi.

Mauritanian ja Jordanian kanssa on vuosina 2024 ja 2025 sovittu kokonaisvaltaiset kumppanuudet, joissa muuttoliike on yksi kokonaisuus. EU:n ja Marokon välinen muuttoliikkeyhteistyö perustuu vuonna 2000 voimaan tulleeseen EU:n ja Marokon assosiaatio-sopimukseen. Komissio on suunnittelemassa tiiviimpää yhteistyötä Marokon kanssa. Niin ikään Frontex käy maan kanssa keskusteluja työskentelyjärjestelyistä. Senegaliin osoitettuja EU-varoja on kohdennettu muuttoliikkeen ja rajojen hallintaan sekä ihmislakuljetuksen vastaisiin toimiin. Tavoitteena on laajentaa yhteistyötä Senegalin kanssa. Frontexin tavoitteena on sopia työskentelyjärjestelyistä Senegalin kanssa.

Komission puheenjohtaja von der Leyen ilmoitti lokakuussa 2025 vuosille 2025-2027 ajoittuvasta 675 M€ suuruisesta rahoituspaketista, jonka avulla on tarkoitus tehostaa Pohjois-Afrikan maiden (Egypti, Tunisia, Libya, Algeria ja Marokko) muuttoliikkeen hallintaa.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Käsittely Euroopan parlamentissa

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunta 25.-26.2.2026 (kirjallinen menettely)

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta 27.2.2026

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Taloudelliset vaikutukset

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Asiakirjat

6273/26

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Eero Koskenniemi, SM/MMO, puh. 0295 488 616
Anne Lamminmäki, VNK, puh. 0295 160 129

VAHVA-tunnus

EU/85/2026

Liitteet

Viite

OSA; Oikeus- ja sisäasioiden neuvosto 5.-6.3.2026; Muuttoliike- ja turvapaikkauudistuksen (Pakti) täytäntöönpano

Kokous

Oikeus- ja sisäasioiden neuvosto 5.-6.3.2026

Eduskuntatunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Oikeus- ja sisäasioiden neuvostossa 5.-6.3.2026 saadaan tilannekatsaus muuttoliike- ja turvapaikkauudistuksen eli paktin täytäntöönpanosta. Osana katsausta komissio todennäköisesti esittelee 29.1.2026 antamansa ensimmäisen Euroopan turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallintastrategian.

Suomen kanta

Seuraava kanta on muodostettu E-kirjeessä E 58/2023 vp (Suomen avaintavoitteet EU:n strategiseen agendaan ja tulevan komission ohjelmaan vaikuttamiseksi):

Suomelle on tärkeää, että kukin jäsenvaltio hoitaa normaaliaikoina omat muuttoliikepolitiikkaan liittyvät velvoitteensa ja huolehtii ulkorajansa turvallisuudesta kaikissa tilanteissa. Tehokas ulkorajavalvonta on hallitun muuttoliikepolitiikan keskeinen osa-alue. Suomi korostaa EU:n muuttoliikekysymyksissä kokonaisvaltaista lähestymistapaa, jossa toimia edistetään niin EU:n sisällä kuin suhteissa kolmansien maihin. Muuttoliikepolitiikassa tulee panostaa vahvoihin ja toimiviin kumppanuuksiin lähtö- ja kauttakulkumaiden kanssa hyödyntäen EU-virastojen kyvykkyydet täysimääräisesti. Suomi edistää EU-tasolla yhteistyötä kolmansien maiden kanssa. Tavoitteena on muuttoliikepaineen hillintä sekä ihmissalakuuljetuksen ehkäisy. Suomi edistää rakentavasti EU-tason toimia, joilla kehitetään mahdollisuuksia toteuttaa turvapaikkaprosessi ja kansainvälisen suojelun

tarjoaminen turvallisissa kolmansissa maissa. Hallitusohjelman mukaan Suomi noudattaa muuttoliikepolitiikassa ihmisoikeus- ja muita kansainvälisiä sopimuksia, EU-lainsäädännön velvoitteita ja oikeusvaltioperiaatetta. EU:n yhteisen palautuspolitiikan tehostaminen ml. eri politiikkasektorien työkaluja hyödyntäen yhteistyössä EU-paluukoordinaattorin kanssa on keskeistä. Suomi pitää tärkeänä, että palautuspolitiikkaa EU:ssa kehitetään ja vahvistetaan. Suomi edistää ja tukee EU-tason aloitteita mm. turvallisten kolmansien maiden määrittämiseksi sekä turvapaikkaprosessissa että palautuksissa.

Suomi korostaa vahvojen ulkorajojen merkitystä ja Schengen-säännösten kehittämistä muuttoliikkeen hallitsemiseksi. Unionin muuttoliikepolitiikkaa kehitettäessä huomiota tulee kiinnittää asemaamme ulkorajavaltiona sekä jäsenvaltiona, joka on kohdamaa ja väylä edelleen liikkumiseen. Lisäksi Suomi edistää määrätietoisesti ratkaisuja, joilla esettäisiin ulkoisten toimijoiden mahdollisuuksia käyttää muuttoliikettä unioniin kohdistuvan vaikuttamisen välineenä. Suomi edistää rakentavasti sellaisen EU-tason mekanismin käyttöönottoa, jolla laajamittaisen laittoman tai välineellistetyin maahanmuuton tilanteessa yksilöllisten turvapaikkahakemusten käsittely voidaan väliaikaisesti keskeyttää tilanteessa, jossa valtion suvereniteetti vaarantuu esimerkiksi vieraan valtion vihamielisten toimenpiteiden johdosta.

Seuraava kanta on muodostettu E-kirjeessä E 55/2024 (Uuden muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksen yhteinen täytäntöönpanosuunnitelma):

Petteri Orpon hallitusohjelman tavoitteena on avun hädänalaisille kohdentava ja väärinkäytökset estävä turvapaikkapolitiikka. Euroopan rajojen ylittämiseen ja turvapaikan hakemiseen Suomesta perustuva turvapaikkamekanismi minimoidaan. Hallitusohjelman mukaan Suomen turvapaikanhakujärjestelmää tehostetaan ja sen laatua kehitetään. Kielteisen päätöksen saaneet palaavat tai heidät palautetaan lähtömaihin mahdollisimman nopeasti. Hallitusohjelman mukaan Suomi noudattaa muuttoliikepolitiikassa ihmisoikeus- ja muita kansainvälisiä sopimuksia, EU-lainsäädännön velvoitteita ja oikeusvaltioperiaatetta.

Valtioneuvosto korostaa, että maahanmuutto- ja turvapaikkauudistuksen avulla vahvistetaan EU:n yhteisiä rakenteita unioniin kohdistuvaan muuttoliikkeeseen vastaamiseksi, minkä vuoksi on tärkeää, että sen täytäntöönpano etenee suunnitellusti. Valtioneuvosto painottaa, että uudistuksen kansallisessa täytäntöönpanossa on hyödynnettävä säädösten mahdollistama liikkumavara hallitusohjelmassa tavoitellut tiukennukset huomioiden. Täytäntöönpanon yhteydessä toteutetaan hallitusohjelman yleistä tahtotilaa, jolla hallitus saattaa Suomen turvapaikkapolitiikan keskeisten säädösten osalta yleispohjoismaiselle tasolle.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä sitä, että täytäntöönpanon yhteydessä kartoitetaan ja hyödynnettäisiin täysimääräisesti nykyisen EU-rahoituksen tarjoamat mahdollisuudet.

Seuraava kanta on muodostettu E-kirjeessä E 100/2025 vp (Komission tiedonanto Euroopan vuotuisesti turvapaikka- ja muuttoliikekertomukseksi ja komission ehdotus neuvoston täytäntöönpanopäätökseksi, jolla muodostetaan vuotuinen yhteisvastuureservi vuodelle 2026):

Suomi osallistuu yhteisvastuun täytäntöönpanoon rahoitusosuudella.

Suomi edellyttää, että yhteisvastuumekanismiin avulla sitoutetaan kaikki jäsenvaltiot yhteisen eurooppalaisen turvapaikkajärjestelmän velvoitteiden noudattamiseen. Tämän tavoitteen kannalta on keskeistä, että hallinta-asetuksen mukaisesti komissio havaitsee kaikki mahdolliset järjestelmäpuutteet. Suomi pitää keskeisenä, että hallinta-asetuksen mukaisesti Suomen tai muiden jäsenvaltioiden ei edellytetä toteuttavan

yhteisvastuusitoumuksiaan, mikäli kohdevaltiossa on järjestelmäpuutteita. Tämän vuoksi on keskeistä, että jäsenvaltioiden tulee noudattaa kaikkia voimassa olevia Dublin-velvoitteita.

Dublin-järjestelmän lisäksi myös esimerkiksi uusien seulontaa ja rajamenettelyä koskevien säännösten soveltamisen varmistaminen on tärkeää.

Suomi korostaa, että paktin myötä myös Suomen turvapaikkajärjestelmää kehitetään tehostamalla ja nopeuttamalla menettelyitä, kuten seulontaa, tutkittavaksi ottamisharkintaa, perusteettomien hakemusten käsittelyä ja palautuksia.

Suomi pitää tärkeänä, että komissio kiinnittää jatkossakin huomiota muuttoliikkeen väli-neellistämiseen liittyviin hybridiuhkiin unionin itärajalla. Suomi korostaa niiden aiheuttamia vakavia ja pitkäkestoisia muuttoliike- ja turvallisuusriskejä, jotka voivat heijastua myös muihin jäsenvaltioihin.

Pääasiallinen sisältö

Yleistä

EU:n komissio käynnisti syyskuussa 2020 kokonaisvaltaisen maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikan uudistuksen (kutsumanimenä pakti). Uudistus sisältää EU:n yhteiset muuttoliikkeen hallintaan ja turvapaikkajärjestelmän uudistamiseen tähtäävät säädöset-dotukset. Uudet säädökset tulivat voimaan 11.6.2024, ja niiden soveltaminen alkaa 12.6.2026.

Komissio antoi 12.6.2024 tiedonannon (COM(2024) 251 final) yhteisestä täytäntöönpanosuunnitelmasta, jolla autetaan unionia ja sen jäsenvaltioita valmistautumaan tehokkaasti säädösten täytäntöönpanoon (kts E 55/2024 vp).

Komissio on antanut kaksi paktia täydentävää ehdotusta menettelyasetuksen muuttamisesta. Nämä ovat 16.4.2025 annettu ehdotus koskien unionin tasolla laadittavia luette-loita turvallisista alkuperämaista ja 20.5.2025 annettu ehdotus turvallisen kolmannen maan käsitteen soveltamisesta. Molemmista ehdotuksista saavutettiin neuvoston yleis-näkemyks 8.12.2025. Euroopan parlamentti hyväksyi mietintönsä joulukuussa 2025, ja trilogineuvottelut aloitettiin samassa kuussa. Neuvottelut saatiin päätökseen jo ennen vuodenvaihdetta, ja Euroopan parlamentti hyväksyi asetusehdotukset 11.2.2026. Sää-dösten voimaantulo edellyttää vielä neuvoston hyväksyntää.

Komissio käynnisti ensimmäisen vuotuisen muuttoliikkeen hallintasyklin 11.11.2025. Tämä sisälsi ensimmäisen vuotuisen turvapaikka- ja maahanmuuttokertomuksen; ko-mission täytäntöönpanopäätöksen, jossa komissio määrittää muuttoliikepaineen tai sen riskin alaisena olevat jäsenvaltiot tai merkittävän muuttoliiketilanteen kohteena olevat jäsenvaltiot; sekä komission ehdotuksen yhteisvastuureserviksi vuodeksi 2026 (kts. E 100/2025 vp). Muuttoliikekertomuksen liitteenä komissio antoi muuttoliike- ja turvapaik-kasopimuksen täytäntöönpanon toisen tilannekatsauksen, joka kattoi ajanjakson kesä-kuusta lokakuun 2025 alkuun. Tilannekatsauksen loppupäätelmissä komissio totesi, että täytäntöönpanossa olisi keskityttävä siinä esitettyihin haasteisiin ja varmistettava, että yhteisvastuu- ja vastuujakojärjestelmät toimivat, Eurodac-järjestelmät ovat valmiita, raja-menettelyä koskevat järjestelyt ovat käytössä ja riittävä vastaanottokapasiteetti varmis-tetaan kaikissa jäsenvaltioissa. Komissio esittää kolmannen tilannekatsauksen paktin täytäntöönpanon tilanteesta maaliskuussa 2026.

Neuvosto antoi 19.12.2025 neuvoston täytäntöönpanopäätöksen (EU) 2025/2642 vuo-tuisen yhteisvastuureservin muodostamisesta vuodeksi 2026. Yhteisvastuureservillä tuetaan muuttoliikepaineen alaisena olevia jäsenvaltioita, jotka on määritetty komission

täytäntöönpanopäätöksessä. Nämä valtiot ovat Kreikka, Espanja, Italia ja Kypros. Vuotuisen yhteisvastuureservin yhteisvastuutarpeiden määräksi vuoden 2026 osalta määriteltiin unionin tasolla 21 000 sisäistä siirtoa ja 420 miljoonaa euroa rahoitusosuuksia. Suomen osallistumisesta yhteisvastuuseen linjattiin E-selvityksessä 100/2025 vp. Tehdyn linjauksen mukaan Suomi osallistuu yhteisvastuuseen rahoitusosuudella. Suomen osuus yhteisvastuutoimista on 1,4160 %, mikä tarkoittaa rahoitusosuutena 5 940 000 euroa.

Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallintastrategia

Komissio antoi 29.1.2026 ensimmäisen Euroopan turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallintastrategian (strategia). Strategiassa esitetään turvapaikka- ja maahanmuuttoasioita koskevat EU:n poliittiset tavoitteet ja se toimii suunnannäyttäjänä seuraavien viiden vuoden toimille kyseisissä asiakokonaisuuksissa. Strategia on osa komission toimia, jolla tähdätään paktin tehokkaaseen täytäntöönpanoon. Strategia ei ole oikeudellisesti sitova.

Strategia on jaettu viiteen painopistealueeseen: muuttoliikediplomatian tehostaminen; vahvat EU:n rajat valvonnan ja turvallisuuden parantamiseksi; vankka, oikeudenmukainen ja mukautuva turvapaikka- ja maahanmuuttojärjestelmä; tehokkaampi palauttaminen ja takaisinotto; ja työvoiman ja osaajien liikkuvuus kilpailukyvyn parantamiseksi. Strategian läpileikkaavana teemana näyttäytyy digitalisaation ja tekoälyn tarjoamien mahdollisuuksien hyödyntäminen turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinnassa.

Strategiasta on valmisteilla E-kirje.

Kansallinen valmistelu

Paktiin sisältyvien säädösten soveltaminen alkaa 12.6.2026. Sisäministeriö asetti 15.10.2024 lainsäädäntöhankkeen valmistelevaan paktin kansallisen täytäntöönpanon edellyttämät lainsäädäntömuutokset. Muutosten on tarkoitus tulla voimaan 12.6.2026.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

-

Käsittely Euroopan parlamentissa

-

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunta 25.-26.2.2026 (kirjallinen menettely)

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta 27.2.2026

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

-

Taloudelliset vaikutukset

-

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

-

Asiakirjat

-

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Kukka Krüger, SM/MMO, p. 0295 488 365
Anne Lamminmäki, VNEUS, p. 0295 160 129

VAHVA-tunnus

EU/85/2026

Liitteet -

Viite -

Oikeus- ja sisäasioiden neuvosto 5.-6.3.2026; Neuvoston päätelmät huumausaineita koskevasta EU:n strategisesta kehyksestä

Kokous

Oikeus- ja sisäasioiden neuvosto 5.-6.3.2026

Eduskuntatunnus

E 7/2026 vp

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Oikeus- ja sisäasioiden neuvostossa 5.-6.3.2026 on tarkoitus hyväksyä neuvoston päätelmät huumausaineita koskevasta EU:n strategisesta kehyksestä. Komissio valmisteli tiedonannon EU:n huumausainestrategiasta ja huumekaupan vastaisesta toimintasuunnitelmasta. Neuvoston päätelmissä linjattava huumausaineita koskeva EU:n strateginen kehys koostuu komission tiedonannossaan ehdottamasta EU:n huumausainestrategiasta ja tulevasta täytäntöönpanokehyksestä.

Neuvoston päätelmien luonnos on valmisteltu Horisontaalisessa huumausainetyöryhmässä (HDG).

Suomen kanta

Suomi voi hyväksyä neuvoston päätelmät.

Seuraavat kannat ovat E-selvityksestä E 7/2026 vp. EU:n huumestrategia ja huumekaupan vastainen toimintasuunnitelma 2026–2030

Huumerikollisuus ja erilaiset huumeiden käyttötrendit ovat rajat ylittäviä ilmiöitä. Suomi pitää tärkeänä, että EU:n huume politiikan avulla näihin rajat ylittäviin ilmiöihin haetaan

yhteisiä ratkaisuja. Yhteisillä EU-tason toimilla jäsenmaat voivat myös vaikuttaa paremmin kansainvälisen huumepolitiikan kehitykseen.

Suomi pitää EU:n uutta huumestrategiaa ja siinä määritettyjä tavoitteita onnistuneena. Suomi pitää tärkeänä, että strategiassa otetaan huomioon huumeiden sekä tarjonnan rajoittamisen eli lainvalvontaviranomaisten ja oikeusviranomaisten toimia sekä niiden kysynnän vähentämisen eli sosiaali- ja terveysviranomaisten toimia. Suomi korostaa jäsenvaltioiden toimivaltaa haittojen torjunnan menetelmien valinnassa. Suomi katsoo, että yhteisen huumestrategian avulla voidaan parantaa tiedonvaihtoa, havaita nopeammin uusia huumeita ja luoda yhteistä tilannekuvaa, unohtamatta parhaiden hoitokäytäntöjen ja ehkäisevän työn mallien jakamista.

Suomi pitää hyvänä, että strategia rakentuu aiemmin tehdylle työlle, mutta sisältää myös uusia avauksia, kuten tiukemman puuttumisen huumeiden tuotantolaitoksiin ja niihin liittyviin ympäristövaikutuksiin, ymmärryksen lisäämisen geopolitiittisten muutosten vaikutuksista huumereitteihin ja markkinoihin sekä vahvemman näkökulman rikosten ehkäisyyn ja yhteisöjen resilienssin vahvistamiseen. On hyvä, että EU:n huumevirasto EUDA:n toimintamahdollisuuksia hyödynnetään täysimittaisesti jäsenmaiden tukemisessa sen uuden mandaatin mukaisesti.

Suomi kiinnittää huomioita siihen, että komission strategian yhteydessä antaman toimitasuunnitelma keskittyy huumekaupan ehkäisyyn. Suomi näkee, että laittomiin huumausaineisiin liittyviä laajoja ja monialalaisia ongelmia käsiteltäessä turvallisuusnäkökulman ohella myös terveyteen ja sosiaalisiin tekijöihin liittyvät näkökulmat sekä niihin liittyvien toimien konkretisointi on keskeistä. Suomi pitää hyvänä puheenjohtajavaltio Kyp-roksen ajatusta siitä, että toimintasuunnitelma-asiakirjaa laajennettaisiin kattamaan myös mm. toimenpiteitä, joilla ehkäistäisiin huumekekeilua ja käyttöä sekä vahvistettaisiin hoitoa.

Pääasiallinen sisältö

Tausta

Komissio haluaa vastata huumestrategialla EU:ssa lisääntyneisiin turvallisuus-, terveys- ja sosiaalisiin haasteisiin. Strategian tavoitteena on suojella kansalaisten hyvinvointia, vahvistaa kansanterveyttä ja parantaa turvallisuutta. Samalla se edistää monialaista, eli usean eri viranomaisen toiminnan kattavaa, lähestymistapaa, joka ehkäisee haittoja, vahvistaa resilienssiä ja suojelee ympäristöä. Strategian tavoitteena on vahvistaa EU:n valmiutta sekä nykyisiin että tuleviin huumeilanteen uhkiin.

Strategia muodostaa komission mukaan kokonaisvaltaisen kehyksen, jonka tavoitteena on ennakoida huumeisiin liittyviä uhkia, ehkäistä haittoja, vahvistaa terveyttä, tehostaa turvallisuutta, suojella yhteisöjä ja edistää kansainvälistä yhteistyötä, yhdistäen terveys- ja turvallisuuspolitiikan tavalla, joka tukee koko yhteiskunnan hyvinvointia ja pitkäkestoisia turvallisuutta.

Neuvoston päätelmät huumestrategiakehuksesta

Päätelmien mukaan strategian täytäntöönpanossa olisi noudatettava EU:n toimielinten välisiä vakiintuneita yhteistyökäytäntöjä. Strategian täytäntöönpanemiseksi ja EU:n huumestrategiakehysten täydentämiseksi neuvosto laatii komission, ulkosuhdehallinnon, huumevirasto EUDA:n ja Europolin tuella täytäntöönpanokehyksen, joka kattaa strategian kaikki strategiset prioriteetit ja sisältää konkreettisia sitoumuksia myös kansalaisyhteiskunnan kokemukset huomioiden. Neuvoston tavoitteena on laajentaa konkreettisia toimenpiteitä huumekaupan vastaisista toimista myös ehkäisevään työhön ja hoitoon.

Huumestrategia ja huumekaupan vastaisen toimintaohjelman keskeinen sisältö

Komission on valinnut strategiaan viisi päälinjaa: 1) vahvistaa EU:n ja jäsenmaiden valmiutta ennakoida ja reagoida huumeisiin liittyviin terveys- ja turvallisuusuhkiin, 2) suojella kansanterveyttä näyttöön perustuvilla ehkäisy- ja hoitotoimilla, 3) parantaa turvallisuutta torjumalla huumeiden tuotantoa, salakuljetusta ja rikollista läpäisyä yhteiskuntaan, 4) vähentää huumeisiin liittyviä haittoja yksilöille ja yhteiskunnalle, mukaan lukien terveys-, sosiaaliset ja ympäristöhaitat ja 5) vahvistaa kumppanuuksia, erityisesti kolmansien maiden ja alueiden kanssa.

Komissio on hahmotellut strategiassa keskeiset toimeenpantavat painopisteet viiden päälinjan alle. Painopisteet jakautuvat komissiolle, EU:n huumevirastolle (EUDA) ja jäsenvaltioille osoitettuihin tehtäviin.

Ensimmäisen päälinjan alla komission tavoitteena on edistää tiedon jakamista ja tutkimusprioriteettien määrittämistä vuorovaikutuksessa muiden toimijoiden kanssa, koordinoita operatiivista tukea, innovatiivisten käytäntöjen ja ratkaisujen levittämistä eri toimijoille esimerkiksi huumekaupan reittien havainnoimiseksi. Huumeviraston tehtävänä on mm. päivittää EU:n varhaisvaroitusjärjestelmää, laatia uusista huumausaineista uhkarvioita, parantaa huumetilannekuvan ajantasaisuutta kansallisen raportoinnin pohjalta sekä toteuttaa eurooppalainen huumevaroitussjärjestelmä. Jäsenvaltioita kannustetaan kehittämään kansallisia valmius- ja reagointitoimia, joilla voidaan ennakoida ja vähentää uusia sekä kehittyviä uhkia.

Toisen päälinjan alla komission tavoitteena on edistää kansanterveyden suojelua mm. tehostamalla ennaltaehkäisevää terveydenhoitoa. Komission huumevirastolle osoittamia tehtäviä ovat mm. jäsenvaltioiden tukeminen huumeidenkäyttöä ja huumekaupan vaikutuksia koskevien valistustoimien suunnittelussa sekä neuvominen tehoavan ennaltaehkäisy- ja hoidon toteutuksessa. Komissio kannustaa jäsenvaltioita mm. lisäämään ennaltaehkäiseviä haavoittuvat ryhmät huomioivia ympäristötoimia sekä vahvistamaan näyttöön perustuvien hoitovaihtoehtojen saatavuutta ja puuttumaan stimulanttien käytön kasvuun.

Kolmannen päälinjan sisältää mm. lainsäädäntöaloitteita. Huumereittien häiritsemiseksi komissio laatii EU:lle turvallisuutta painottavan satamastrategian. Huumevirasto aikoo kehittää huumausaineiden tuotantoa koskevan tietokannan lainvalvonta- ja oikeusviranomaisten valmiuksien vahvistamiseksi. Komissio kannustaa strategiassa jäsenvaltioita parantamaan kansallisten viranomaisten valmiuksia torjua huumekauppaa, panemaan kansallisesti täytäntöön tiukennetut EU-tason säännöt varojen takaisinmaksusta ja menetetyksi tuomitsemisesta sekä estämään rikollisten pääsyä lailliseen yritystoimintaan.

Neljännän päälinjan alla komission tavoitteena on mm. kehittää ja toimeenpanna EU-tasoisin keinovalikoiman alaikäisten värväyksen torjumiseksi rikollisverkostoissa ja tehostaa lainvalvontayhteistyötä huumeiden tuotantolaitosten purkamiseksi. Jäsenvaltioita kannustetaan mm. vahvistamaan huumekuolemien ehkäisyä ja tehostamaan liikennevalvontaa huumaantuneena ajamisen ehkäisemiseksi.

Viidennen päälinjan alla komission tavoitteena on mm. vahvistaa kansainvälistä yhteistyötä huumekaupan ja synteettisten huumausaineiden torjumiseksi, johtaa unionin toimintaa YK:ssa sekä edistää yhdessä jäsenvaltioiden kanssa eurooppalaista huumeiden vastaista liittoumaa.

Komissio täydentää EU:n huumestrategiaa erillisellä huumekaupan vastaisella toimintasuunnitelmalla 2026–2030, joka sisältää 6 pääpainopistealuetta, jotka on edelleen jaettu

19 toimenpiteeseen. Toimintasuunnitelman tavoitteena on horjuttaa rikollisverkostoja, vahvistaa EU:n turvallisuutta, parantaa valmiuksia, puuttua nuorten rekrytoinnista aiheutuviin haittoihin sekä rakentaa vahvoja kumppanuuksia huumeiden salakuljetuksen torjumiseksi. Painopistealueet ovat muuttuviin huumereitteihin ja toimitapoihin puuttuminen, rikollisuuden ehkäiseminen ja huumeisiin liittyvän väkivallan vähentäminen, yhteistyön tehostaminen lainvalvonnan, oikeuslaitoksien ja tullin välillä, synteettisten huumeiden ja niiden lähtöaineiden aiheuttaman haasteen ratkaiseminen, tutkimuksen, kehityksen ja innovaatioiden edistäminen ja kansainvälisen yhteistyön ja kumppanuuksien vahvistaminen.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

-

Käsittely Euroopan parlamentissa

-

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunta 25.-26.2.2026 (kirjallinen menettely)

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta 27.2.2026

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

-

Taloudelliset vaikutukset

-

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

-

Asiakirjat

6433/26
COM(2025) 743 final
COM(2025) 744 final

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Elina Kotovirta, STM, elina.kotovirta(at)gov.fi, 0295 163 713
Petri Siitonen, SM, petri.siitonen(at)gov.fi, 0295 488 420

VAHVA-tunnus

EU/91/2026

Liitteet

Viite

Sisäministeriö

Perusmuistio

EU/90/2026-SM-1

Vasara Pekka

24.2.2026

OSA; Oikeus- ja sisäasioiden neuvosto 5.-6.3.2026; Europolin tulevaisuus

Kokous

Oikeus- ja sisäasioiden neuvosto 5.- 6.3.2026

Eduskuntatunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Oikeus- ja sisäasioiden neuvostossa sisäasioiden päivänä 5.3.2026 on tarkoitus keskustella ja antaa strategista ohjausta todennäköisesti kesäkuussa 2026 annettavaan muutosehdotukseen EU:n lainvalvontaviraston eli Europolin toiminnasta säätävään asetukseen.

Keskustelua on määrä käydä puheenjohtajan keskusteluasiakirjassa esitettyjen neljän osa-alueen pohjalta. Puheenjohtajan mukaan nämä neljä osa-aluetta ovat sellaisia, joilla Europolin tulisi kehittää ja vahvistaa valmiuksiaan voidakseen tukea jäsenvaltioita tehokkaasti vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden sekä terrorismin torjunnassa. Osa-alueet koskevat Europolin tietojenkäsittelyä ja tietojenvaihtoa, yhteistyötä muiden EU-virastojen ja -elinten sekä kolmansien osapuolten kanssa, hybridiuhkien torjuntaa sekä hallintoa.

Suomen kanta

Seuraavat kannat ovat E-selvityksestä E 39/2025 vp (E-kirje EU:n sisäisen turvallisuuden strategiasta).

Valtioneuvosto suhtautuu avoimesti Euroopan unionin lainvalvontayhteistyöviraston (Europol) mandaatin kokonaisuudistukseen. Europolia tulisi kehittää tavalla, joka tehostaa Europolin mahdollisuuksia tukea jäsenmaiden toimivaltaisia viranomaisia.

Valtioneuvosto pitää oikeus- ja lainvalvontaviranomaisten, kuten Euroopan unionin rikosoikeudellisen yhteistyön virasto Eurojustin, Euroopan syyttäjänviraston (EPPO) ja Europolin, välisen yhteistyön ja toiminnan tehostamista erittäin tärkeänä rikollisten kiinnijäämisriskin lisäämiseksi. Koko rikosprosessiketjun välisellä tehokkaalla yhteistyöllä voidaan parhaiten edistää rikosvastuun toteuttamista.

Pääasiallinen sisältö

Europol on Euroopan unionin lainvalvontayhteistyövirasto, jonka tehtävänä on tukea jäsenvaltioita vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden, terrorismin sekä muiden rajat ylittävien turvallisuusuhkien torjunnassa. Europol toimii jäsenvaltioiden kansallisten lainvalvontaviranomaisten tukena muun muassa analysoimalla ja välittämällä rikostiedustelutietoa, tukemalla operatiivista yhteistyötä, koordinoimalla yhteisiä operaatioita sekä tuottamalla strategisia uhka-arvioita. Europolilla ei ole itsenäisiä pakkokeinovaltuuksia, vaan sen toiminta perustuu jäsenvaltioiden tukemiseen ja yhteistyön vahvistamiseen.

Euroopan komission puheenjohtaja Ursula von der Leyen linjasi vuonna 2024 poliittisissa suuntaviivoissaan, että Europolista tulee kehittää aidosti operatiivinen poliisivirasto ja että sen henkilöstömäärä tultaisiin ajan myötä kaksinkertaistamaan. Suuntaviivojen mukaan tavoitteena oli vahvistaa Europolin kykyä vastata muuttuvaan turvallisuusympäristöön ja kasvaviin turvallisuusuhkiin. Samassa yhteydessä puheenjohtaja korosti tarvetta vahvistaa Europolin toimivaltuuksia ja mandaattia sekä tehostaa viraston toiminnan asianmukaista valvontaa.

Poliittisten suuntaviivojen pohjalta komissio julkaisi keväällä 2025 sisäisen turvallisuuden strategian (E 39/2025 vp), joka sisältää toimenpiteitä ja välineitä ml. lainsäädäntöehdotuksia, joilla pyritään tukemaan jäsenvaltioita ja vahvistamaan EU:n sisäistä turvallisuutta tulevien vuosien aikana. Yksi strategiassa mainittu uusi aloite on Europolin mandaatin kokonaisuudistus, jonka valmistelut ovat jo pitkällä. Euroopan komissio on järjestänyt jäsenvaltioille useita temaattisia työpajoja, joiden tarkoituksena on ollut kartoittaa jäsenvaltioiden näkemyksiä Europolin nykyisestä toiminnasta, tulevista tarpeista sekä mahdollisista kehittämiskohteista. Lisäksi komissio on järjestänyt julkisen kuulemisen, jossa näkemyksiä on pyydetty jäsenvaltioiden viranomaisten lisäksi myös muilta sidosryhmiltä kuten yksityiseltä sektorilta.

Komission vaikutustenarviointi Europolin mandaatin uudistamisesta on tämänhetkisten tietojen mukaan tarkoitus julkaista maaliskuun jälkimmäisellä puoliskolla. Vaikutustenarvioinnin pohjalta komissio tulee kohdentamaan valmistelutyötään, ja lopullista lainsäädäntöehdotusta asiasta odotetaan julkistavaksi kesäkuussa 2026.

Komission arvion mukaan nykyinen Europol -asetus ei kata riittävästi uusia turvallisuusuhkia kuten sabotaasia, hybrdivaikuttamista tai informaatiomanipulaatiota. Komission tavoitteena on muuttaa Europol operatiiviseksi lainvalvontaviranomaiseksi, joka voisi tukea entistä paremmin jäsenvaltioita. Alustavien tietojen mukaan komission tavoitteena olisi vahvistaa Europolin teknistä asiantuntemusta ja valmiuksia tukea kansallisia lainvalvontaviranomaisia, lisätä koordinoitua muiden virastojen ja elinten sekä jäsenvaltioiden kanssa, vahvistaa strategisia kumppanuuksia kumppanimaiden ja yksityisen sektorin kanssa sekä varmistaa Europolin valvonnan tehostaminen.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Käsittely Euroopan parlamentissa

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunta 25.-26.2.2026 (kirjallinen menettely)

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta 27.2.2026

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Taloudelliset vaikutukset

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Asiakirjat

6276/26

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Pekka Vasara/SM, puh. +358 295 488 547

VAHVA-tunnus

EU/90/2026

Liitteet

Viite

Sisäministeriö

Perusmuistio

EU/43/2026-SM-7

Puiro Johanna

24.2.2026

OSA; Oikeus- ja sisäasioiden neuvosto 5.-6.3.2026; Nykyisen geopoliittisen ympäristön vaikutus EU:n sisäiseen turvallisuuteen; Syyrian tilanne

Kokous

Oikeus- ja sisäasioiden neuvoston 5.-6.3.2026

Eduskuntatunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Oikeus- ja sisäasioiden neuvostossa keskustellaan säännöllisesti geopoliittisen ympäristön vaikutuksesta EU:n sisäiseen turvallisuuteen. Maaliskuun neuvostossa sisäministeriöiden on tarkoitus keskustella Syyrian tilanteesta, keskittyen Koillis-Syyrian tilanteeseen.

Suomen kanta

Osana kansainvälistä yhteisöä Suomi jatkaa ponnisteluja vakauden lisäämiseksi Lähi-itään. Tämä on tarpeen myös laajempien kansainvälisten jännitteiden purkamiseksi. (VNS 3/2024 vp)

Pääasiallinen sisältö

ISIL:iin kuuluneita ja näiden perheenjäseniä on sijoitettu Syyriassa kurdien hallinnoimille alueille perustettuihin leireihin ja vankiloihin. Suurin näistä oli al-Holin leiri. Suurin osa leirillä olijoista on Syyrian ja Irakin kansalaisia, mutta näiden ohella myös EU-maiden kansalaisia. Leireille, kuten al-Hol, oli sijoitettu erityisesti naisia ja lapsia.

Tammikuun lopussa Syyrian keskushallinto valtasi kurdeilta laajoja alueita Koillis-Syyriassa. Syyrian keskushallinto otti 20.1.2026 kurdijoukoilta haltuunsa Al-Holin leirin. Sittemmin Al-Holin leiri on mediatietojen mukaan hajonnut. Tammikuun lopussa Yhdysvallat siirsi leireiltä ja vankiloista miehiä Irakiin 7000–9000. Näiden siirrettyjen joukossa on ollut myös länsimaiden kansalaisia

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

-

Käsittely Euroopan parlamentissa

-

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunta 25.-26.2.2026 (kirjallinen menettely)

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta 27.2.2026

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

-

Taloudelliset vaikutukset

-

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

-

Asiakirjat

6295/26

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Johanna Puiro SM/poliisiosasto
Anne Lamminmäki VNK

VAHVA-tunnus

EU/43/2026

Liitteet

Viite

Oikeusministeriö

Perusmuistio

EU/835/2023-OM-129

Kemppainen Outi

16.2.2026

Oikeus- ja sisäasioiden neuvosto 5.-6.3.2026; aikuisten suojelua koskeva asetus

Kokous

Oikeus- ja sisäasioiden neuvosto 5. - 6.3.2026

Eduskuntatunnus

U 43/2023 vp

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Oikeus- ja sisäasioiden neuvostossa on tarkoitus hyväksyä neuvoston yleisnäkemys komission 31.5.2023 antamasta asetusehdotuksesta, joka koskee aikuisten suojelua rajat ylittävissä tilanteissa (COM (2023) 280 final).

Asetusehdotuksen I-V luvuista saavutettiin osittainen yleisnäkemys oikeus- ja sisäasioiden neuvostossa kesäkuussa 2025. Nyt on tarkoitus hyväksyä yleisnäkemys koko asetusehdotuksesta, jotta voidaan aloittaa neuvottelut Euroopan parlamentin kanssa.

Suomen kanta

Suomi voi hyväksyä yleisnäkemyksen.

Asiaan on muodostettu kanta valtioneuvoston U-kirjelmässä U 43/2023 vp, jossa todetaan mm. seuraavaa.

Valtioneuvosto suhtautuu myönteisesti komission ehdotusten tavoitteisiin ja pitää tärkeänä sitä, että haavoittuvassa asemassa olevien aikuisten oikeuksia vahvistetaan. Komission ehdotukset ovat myös linjassa pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelmaan sisältyvien edunvalvontalainsäädännön ajantasaistamista ja sähköisten palvelujen hyödyntämistä koskevien kirjausten kanssa.

Valtioneuvosto kannattaa asetusehdotuksessa ehdotetun EU:n jäsenvaltioiden välisen sääntelyn päälinjauksia. Valtioneuvosto pitää tärkeänä sitä, että jäsenvaltioiden välinen sääntely perustuu Haagin yleissopimukseen ja että tavoitteena on asetuksen säännösten yhdenmukainen tulkinta Haagin yleissopimuksen määräysten kanssa. Valtioneuvosto kannattaa lähtökohtaisesti myös jäsenvaltioiden välille ehdotettua kiinteämpää yhteistyötä, erityisesti ehdotettuja vakiolomakkeita ja edustustodistuksen käyttöönottoa. Haagin yleissopimusta täydentävän ja siitä poikkeavan sääntelyn yksityiskohtia on kuitenkin vielä tarkasteltava. Neuvotteluissa on tärkeää varmistua siitä, ettei asetuksen sääntelyllä aiheuteta ristiriitaa suhteessa Haagin yleissopimuksen sääntelyyn ja että sääntelystä tulee aikuisten suojelun tavoitetta ajatellen mahdollisimman tarkoituksenmukainen.

Valtioneuvosto kannattaa sähköisten välineiden käytön edistämistä viranomaisten välisessä viestinnässä ja lomakkeiden lähettämisessä. Suojelua koskevien rekistereiden perustamisvelvoitteeseen ja yhteenliittämiseen liittyvään ehdotukseen valtioneuvosto suhtautuu kuitenkin varauksellisesti. Koska asetusehdotuksen samoin kuin Haagin yleissopimuksen soveltamisala on hyvin laaja, neuvotteluissa tulee huolellisesti selvittää se, miltä osin suojelutoimenpiteitä koskevien tietojen rekisteröintivelvollisuus olisi aikuisten suojelun kannalta tarpeellista. On myös tärkeää punnita rekisterien perustamisesta ja yhteenliittämisestä saatavaa hyötyä suhteessa niiden toteuttamisesta ja ylläpidosta aiheutuviin kustannuksiin ja riskeihin. Ehdotettuja säännöksiä ja niiden vaikutuksia on arvioitava myös tietosuojavaatimusten kannalta. Rekistereiden perustamiseen ja yhteenliittämiseen liittyvän sääntelyn tulee olla yhteensopiva EU:n tietosuojasääntelyn kanssa ja arkaluonteisten tietojen käsittely on turvattava asianmukaisilla ja riittävillä suojatoimilla.

Pääasiallinen sisältö

Komission ehdottama lainsäädäntöpaketti

Komissio antoi 31.5.2023 ehdotuksen lainsäädäntöpaketiksi, joka koskee aikuisten suojelua rajat ylittävissä tilanteissa.

Tavoitteena on se, että EU-valtioissa olisi yhtenäiset säännökset tuomioistuimen toimivallasta, sovellettavasta laista ja toimenpiteiden tunnustamisesta aikuisten suojelua koskevista asioista. Aikuisen suojelulla tarkoitetaan esimerkiksi edunvalvojan määräämistä aikuiselle hoitamaan hänen taloudellisia asioitaan tai aikuisen suojaksi vahvistettua edunvalvontavaltuutusta.

Lainsäädäntöpakettiin sisältyy kaksi säädösehdotusta, päätös- ja asetusehdotus:

- 1) ehdotus neuvoston päätökseksi luvan antamisesta jäsenvaltioille liittyä aikuisten kansainvälisestä suojelusta Haagissa 13 päivänä tammikuuta 2000 tehtyyn yleissopimukseen tai pysyä sen osapuolina Euroopan unionin edun mukaisesti COM (2023) 281 final ja
- 2) ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi toimivallasta, sovellettavasta laista, toimenpiteiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta sekä yhteistyöstä aikuisten suojeluun liittyvissä asioissa COM (2023) 280 final (jäljempänä asetus-ehdotus).

Ehdotuksissa pyritään siihen, että kaikki jäsenvaltiot liittyvät aikuisten kansainvälisestä suojelusta Haagissa vuonna 2000 tehtyyn yleissopimukseen (Suomi on yleissopimuksen osapuoli; SopS 10 ja 11/2011). Yleissopimukseen perustuvia määräyksiä sovellettaisiin asetusehdotuksen nojalla lähtökohtaisesti myös jäsenvaltioiden välisissä suhteissa, mutta jäsenvaltioiden välillä olisi myös yleissopimusta täydentäviä säännöksiä.

Neuvostossa hyväksyttävä yleisnäkemyks koskee vain asetusehdotusta. Lainsäädäntöpakettiin sisältyvää päätösehdotusta on tarkoitus käsitellä erikseen myöhemmin.

Asetusehdotus

Aiemmin hyväksyttyyn osittaiseen yleisnäkemykseen kuuluneet asetusehdotuksen luvut (I-V) koskivat asetuksen soveltamisalaa, toimivaltaa, sovellettavaa lakia, toimenpiteiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa sekä virallisia asiakirjoja (authentic acts). Asetusta sovellettaisiin siviilioikeudellisissa asioissa sellaisten aikuisten suojeluun kansainvälisissä tilanteissa, jotka henkilökohtaisten kykyjensä heikentymisen tai riittämättömyyden vuoksi eivät voi suojella etujaan. Asetusehdotus sisältää esimerkinomaisen luettelon asetuksen soveltamisalaan kuuluvista asioista ja tyhjentävän luettelon asioista, joihin asetusta ei sovelleta. Asetusehdotuksen määritelmien mukaan toimenpiteellä tarkoitetaan mitä tahansa jäsenvaltion viranomaisen toimenpidettä, jonka tarkoituksena on aikuisen suojeleminen.

Lukujen I-V sisältö on kuvattu tarkemmin kesäkuun 2025 OSA-neuvostoa varten laaditussa perusmuistiossa (ministerineuvostopaketti, EU/7/2025-SM-35). Muiden lukujen keskeinen sisältö on kuvattu alla luvuittain. Kompromissiteksti on kokonaisuudessaan pyritty säilyttämään mahdollisimman pitkälle yhdenmukaisena Haagin yleissopimuksen määräysten kanssa.

Luku VI – Yhteistyö ja yhteydenpito

Viranomaisten yhteistyötä koskevaan lukuun sisältyy muun ohella säännös (21 artikla) menettelystä, jota sovelletaan sijoitettaessa aikuinen suojelutoimenpiteenä toiseen jäsenvaltioon. Kompromissitekstissä on päädytty soveltamaan Haagin yleissopimuksen mukaista menettelyä, jossa vastaanottavan valtio voi vastustaa tällaista sijoittamista.

Yhteistyötä koskevaan lukuun sisältyy myös käytännön toimijoiden toiveeseen perustuva säännös (22 artikla), jonka nojalla jäsenvaltio voi nimetä aikuisen edustajaksi toisen jäsenvaltion viranomaisen. Kompromissitekstin mukaan tämä on kuitenkin mahdollista vain, jos viranomaisen nimeäminen on ylipäänsä mahdollista vastaanottavassa valtiossa ja vain, jos vastaanottava valtio yksittäisessä tapauksessa suostuu tähän.

Luku VII – Eurooppalainen tuki- ja edustustodistus

Kompromissitekstin säännökset uuden eurooppalaisen edustustodistuksen käyttöönotosta noudattavat pääosin komission ehdotusta. Yksityiskohtia on kuitenkin täydennetty muun muassa lisäämällä mahdollisuus saada todistus myös päätöksenteossa tukemisen osalta. Eurooppalaisella todistuksella edustaja tai päätöksenteossa tukeva henkilö voi osoittaa oikeutensa toisessa jäsenvaltiossa. Asetuksen mukaisella todistuksella ei olisi automaattisesti vaikutuksia puhtaasti kansallisissa tilanteissa, mutta tällaisesta vaikutuksesta voisi säätää kansallisesti.

Luku III – Suojelutoimenpiteitä koskevien rekisterien perustaminen ja yhteenliittäminen

Komission ehdotukseen sisältyi velvoite perustaa yksi tai useampi rekisteri, johon merkittäisiin kaikki asetuksen soveltamisalaan kuuluvat suojelutoimenpiteet. Ehdotus sisälsi myös säännökset tällaisten kansallisten rekisterien yhteenliittämisestä jäsenvaltioiden välillä. Näitä ehdotuksia pidettiin neuvotteluissa liian pitkälle menevinä suhteessa niistä saatavaan hyötyyn. Lisäksi ehdotusten katsottiin olevan ongelmallisia myös tietosuojan kannalta. Myös Euroopan parlamentti vastusti samoin perustein rekisteröintivelvoitetta

koskevaa sääntelyä. Näistä syistä kompromissitekstissä on luovuttu rekistereitä koskevasta luvusta kokonaan. Asetukseen on kuitenkin sisällytetty säännös, jonka mukaan komissio arvioi rekisterien perustamistarvetta asetuksen soveltamista koskevan jälkiarvioinnin yhteydessä.

Luvut IX—XII – Digitalisaatio, Tietosuoja ja Loppusäännökset

Kompromissiteksti noudattaa komission ehdotusta, mutta yksityiskohdissa on otettu huomioon digitalisaation ja tietosuojan alalla EU-sääntelyssä tapahtunut kehitys.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

SEUT 81 artiklan 2 kohta, tavallinen lainsäätämismenettely. Määräenemmistöpäätöksenteko neuvostossa.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Vastuuvaliokunta Euroopan parlamentissa on oikeudellisten asioiden valiokunta (JURI), jossa esittelijänä on Jana Toom (Renew Europe, Viro). EP:n mietintö hyväksyttiin 1.7.2025.

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunta 6.6.2025 (OSA-neuvosto 12.-13.6.2025) ja 25.-26.2.2026 (kirjallinen menettely, OSA-neuvosto 5.-6.3.2026)
LaVL 11/2023 vp (SuVEK 58/2023 vp)

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta 6.6.2025 ja 27.2.2026

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Taloudelliset vaikutukset

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Asiakirjat

6170/1/26 REV 1 (10.2.2026 päivätty lopullinen kompromissiteksti)

9260/25 JUSTCIV 102 (23.5.2025 päivätty osittainen yleisnäkemys)
COM (2023) 280 final (komission ehdotus asetukseksi)

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

OM/Outi Kemppainen p. 02951 50260

VAHVA-tunnus

EU/835/2023
EU/831/2023

Liitteet

Viite

Oikeusministeriö

Perusmuistio

EU/43/2026-OM-5

Venäläinen Marina

16.2.2026

Oikeus- ja sisäasioiden neuvosto 5.-6.3.2026; Venäjän hyökkäyssota Ukrainaa vastaan: rankaisemattomuuden vastaiset toimet

Kokous

Oikeus- ja sisäasioiden neuvosto 5.-6.3.2026

Eduskuntatunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Oikeus- ja sisäasioiden neuvostossa oikeusministerien kokouspäivänä 6.3.2026 ministerit saavat tilannekatsauksen rankaisemattomuuden vastaisiin toimiin liittyen Venäjän hyökkäyssotaan Ukrainaa vastaan.

Suomen kanta

Pääministeri Orpon hallitusohjelmassa hallitus sitoutuu voimakkaasti tukemaan Ukrainaa ja sen jälleenrakentamista ja on avoin erilaisille rahoitusratkaisuille Ukrainan tukemiseksi. Hallitus edistää EU:n Venäjän-pakotteiden toimeenpanoa ja tehostamista.

Suomi pitää tärkeänä, että EU jatkaa vahvaa, tehokasta ja yhtenäistä vastaamista Venäjän sotilaalliseen hyökkäykseen. EU:n tulee valmistautua Venäjän Ukrainaa vastaan käynnistämän hyökkäyssodan seurauksiin ja olla valmis tarvittaviin toimenpiteisiin. Työtä tulee jatkaa, jotta hyökkäyssodan yhteydessä tehdyt vakavat kansainväliset rikokset eivät jää rankaisematta (E 57/2023 vp).

Pääasiallinen sisältö

Venäjän hyökkäyssota on räikeä kansainvälisen oikeuden ja YK:n peruskirjan loukkaus. Hyökkäysrikos, eli YK:n peruskirjan kieltämän hyökkäyksen suunnittelu, valmistelu,

aloittaminen tai toteuttaminen, on itsessään yksi vakavimmista kansainvälisistä rikoksista. Myös Venäjän sodankäyntimenetelmät Ukrainassa ovat kansainvälisen oikeuden, erityisesti kansainvälisen humanitaarisen oikeuden eli sodan oikeussääntöjen vastaisia. Venäjän hyökkäyssodan aikana on myös tehty merkittäviä ympäristörikoksia.

Eurooppa-neuvosto on päätelmissään johdonmukaisesti korostanut EU:n vahvaa sitoutumista Venäjän ja sen edustajien saattamiseen täyteen vastuuseen hyökkäyssodasta ja sen yhteydessä tehdyistä rikoksista. EU:n neuvoston puheenjohtajat yhteistyössä komission ja ulkosuhdehallinnon kanssa ovat peräänkuuluttaneet jäsenvaltioiden tietojen vaihdon ja toimien koordinaation tärkeyttä.

Venäjän hyökkäyssota on ollut kaikkien OSA-neuvostojen kokousten agendoilla kevästä 2022 lähtien.

Maaliskuusta 2014 alkaen EU on asettanut ja asteittain kiristänyt rajoittavia toimenpiteitä eli pakotteita Venäjän toiminnan johdosta. EU:n viimeisin 19. pakotepaketti hyväksyttiin 23.10.2025. Seuraavaa pakotepakettia valmistellaan parhaillaan.

Direktiivi unionin rajoittavien toimenpiteiden rikkomiseen liittyvien rikosten ja seuraamusten määrittelystä hyväksyttiin 24.4.2024. Direktiivin tarkoituksena on varmistaa, että pakotteiden rikkominen on kaikissa jäsenvaltioissa rangaistavaa ja että rangaistussäännökset täyttävät yhteisen vähimmäistason. Suomessa direktiivin velvoitteiden täytöntöönpanoa koskevat lait ovat tulleet voimaan 20.5.2025.

EU ja Ukraina allekirjoittivat EU:n ja Ukrainan väliset turvallisuussitoumukset Eurooppa-neuvoston yhteydessä 27.6.2024. Turvallisuussitoumukset koostuvat sekä turvallisuutta että puolustusta koskevista tukimuodoista, että laajemmista, EU:n laajentumiseen ja taloudelliseen tukeen liittyvistä sitoumuksista. Suomi ja Ukraina allekirjoittivat myös kahdenvälisen sopimuksen turvallisuusyhteistyöstä ja pitkäaikaisesta tuesta 3.4.2024.

Rikosoikeudellisen vastuun toteutumiseksi on tärkeää jatkaa tukea sekä Ukrainan viranomaisten työlle, että Kansainväliselle rikostuomioistuimelle (ICC) ja Eurojustille. Kansallisia tutkintoja on aloitettu jo 18 EU:n jäsenvaltiossa. EUAM Ukraina-kriisinhallintamissio on antanut tukea Ukrainan lainvalvonta- ja oikeusviranomaisille sotarikostutkinnoissa ja oikeusvaltiokehityksessä.

Eurojustin rooli vakavimpien kansainvälisten rikosten tutkinnassa ja toimien koordinoimisissa on merkittävä. Eurojustin yhteyteen on muun muassa perustettu todisteiden tietojärjestelmä (*The Core International Crimes Evidence Database, CICED*). Järjestelmä mahdollistaa Eurojustin tuen kansallisille oikeusviranomaisille toisessa jäsenvaltiossa säilytettävien todisteiden löytämiseksi, jotka ovat relevantteja niiden omille rikostutkinnoilleen. Helmikuuhun mennessä 2026 järjestelmään on tallennettu yli 10 000 todistetietuetta. Keskustelua käydään Eurojustin ja ICC:n syyttäjäntoimiston välisen tietojenvaihtoyhteistyön kehittämisestä, ml. oikeudellinen kehys. Eurojustin puitteissa myös toimii yhteistutkintaryhmä (JIT), johon parhaillaan kuuluvat Ukraina, kuusi EU-jäsenvaltiota, ICC ja Europol. Tukea on myös annettu Ukrainassa tapahtuvalle rikostekniselle tutkimalle, ml. jäsenvaltioiden asiantuntijat.

Kattavan rikosoikeudellisen vastuun varmistamiseksi Euroopan neuvoston (EN) puitteissa ollaan perustamassa erityistuomioistuinta Ukrainaan kohdistuneen hyökkäysrikoksen käsittelyyn. Erityistuomioistuimen perustaminen on tarpeen, sillä ICC ei ole toimivaltainen tutkimaan hyökkäysrikosta Ukrainan tilanteessa. EN:n pääsihteeri Berset ja Ukrainan presidentti Zelenskyi allekirjoittivat sopimuksen erityistuomioistuimen perustamisesta Euroopan neuvoston yhteyteen 25.6.2025. EN on valmistellut mallisopimuksen valtioiden oikeudellisesta yhteistyöstä erityistuomioistuimen kanssa. EN:ssä on myös valmisteltu tuomioistuimen hallintoa ja rahoitusta koskevaa laajennettua

osittaissopimusta (*Enlarged Partial Agreement, EPA*). EPA tulee voimaan vasta sitten, kun riittävä määrä maita on siihen ratifioinut sopimuksen ja sitoutunut tuomioistuimen kustannusten kattamiseksi.

Eriyistuumioistuimen työtä pohjustaa Haagissa heinäkuussa 2023 toimintansa aloittanut kansainvälinen keskus hyökkäysrikoksen syyttämiseksi (ICPA).

Venäjän korvausvastuun toteuttamiseksi perustettavan kompensatiomekanismin ensimmäinen vaihe eli EN:n yhteyteen perustettu vahinkorekisteri (*Register of Damage*) aloitti vaateiden vastaanottamisen huhtikuussa 2024. Mekanismin toista vaihetta eli vaadekomission (*International Claims Commission for Ukraine*) perustamista koskevat sopimusneuvottelut saatiin päätökseen 12.9.2025. Vaadekomissio perustetaan EN:n alaisuuteen Haagiin ns. EN:n avoimella sopimuksella, ja sillä tulee olemaan EN:sta erillinen oikeushenkilöllisyys. Perustamissopimus hyväksyttiin diplomaattikonferenssissa 16.12.2025. Komission perustamisen jälkeen vahinkorekisteri ja sen toiminnot sulautetaan osaksi vaadekomissiota.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Käsittely Euroopan parlamentissa

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunta 25.–26.2. (kirjallinen menettely)

Eduskuntakäsittely

Suuren valiokunnan käsittely 27.2.2026.

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Taloudelliset vaikutukset

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Eurooppa-neuvosto päätti 15.12.2023 jäsenyysneuvottelujen avaamisesta Ukrainan ja Moldovan kanssa. Neuvosto hyväksyi neuvottelukehykset Ukrainan kanssa 21.6.2024. Oikeusvaltioasiat ovat laajentumisneuvottelujen ytimessä. Ensimmäinen hallitustenvälinen kokous Ukrainan kanssa järjestettiin 25.6.2024. Komissio on arvioinut Ukrainan edistymistä vaadittavissa uudistuksissa vuotuisten laajentumispakettiensa yhteydessä 30.10.2024 ja 4.11.2025. Ukraina on toukokuussa 2025 laatinut oikeusvaltiotiekartan (*Road Map for the Rule of Law*) komission asettamien tavoitteiden täyttämiseksi. Neuvottelulukuja ei Ukrainan kanssa käytäviä neuvotteluja varten ole vielä avattu. Komission mukaan Ukraina on laajalti edistynyt EU-jäsenyyden edellyttämien uudistusten

toteuttamisessa, mutta samalla sen tulee jatkaa erityisesti korruption vastaista työtä sekä oikeuslaitoksen vahvistamista.

Kiovassa perustettiin helmikuussa 2024 kansainvälinen koalitio Venäjän kaappaamien ukrainalaislasten palauttamiseksi Ukrainaan (*The International Coalition for the Return of Ukrainian Children*). ICC:n esitutkintajaosto antoi 17.3.2023 pidätysmääräykset presidentti Putinista ja lapsiasiavaltuutettu Lvova-Belovasta epäiltyjen sotarikosten perusteella (siviilien, erityisesti lasten, pakkosiirrot). Myös pakotepaketeissa pakotteiden kohteiksi on määritelty lasten pakkosiirtoihin osallistuneita henkilöitä.

Asiakirjat

6130/26

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Marina Venäläinen / OM, p. 029 51 50236

VAHVA-tunnus

EU/43/2026

Liitteet Napsauta tähän ja kirjoita liitteet

Viite Napsauta tähän ja kirjoita viite

Oikeusministeriö

Perusmuistio

EU/884/2024-OM-1

Heine Kirta

19.2.2026

Oikeus- ja sisäasioiden neuvosto 5.-6.3.2026; Oikeudenkäyntiavustajien riippumattomuus Euroopassa: EU:n rooli ja Euroopan neuvoston sopimus

Kokous

Eduskuntatunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

OSA-neuvoston oikeuspäivänä on tarkoitus keskustella oikeudenkäyntiavustajien riippumattomuudesta Euroopassa, Euroopan unionin roolista ja Euroopan neuvoston yleissopimuksesta oikeudenkäyntiavustajien riippumattomuuden edistämiseksi. Keskustelu on osa OSA-neuvostossa oikeusministereiden kesken käytävää teemakohtaista oikeusvaltiokeskustelua.

Suomen kanta

Seuraavat kannat perustuvat E-asiassa E 17/2019 vp 12.9.2025 annetun valtioneuvoston jatkoselvityksen EJ 4/2025 vp yhteydessä muodostettuihin kantoihin:

Euroopan unioni on Suomen tärkein poliittinen ja taloudellinen viitekehys ja arvoyhteisö. Oikeusvaltiokysymysten osalta Suomi jatkaa toimintaansa pitkäaikaisella linjallaan ja edistää oikeusvaltioperiaatteen toteutumista ja korruption torjuntaa EU:ssa.

Valtioneuvosto pitää arvokkaana komission tekemää työtä oikeusvaltioperiaatteen ylläpitämiseksi ja oikeusvaltiovälineiden kehittämiseksi. Jotta unioni voi vastata tehokkaasti muuttuviin oikeusvaltiohaasteisiin, on tärkeää, että jo olemassa olevia oikeusvaltiovälineitä käytetään tehokkaasti ja toisiaan täydentävästi, ja että uusia välineitä kehitetään tarvittaessa myös jatkossa. Yhteistyö esimerkiksi Euroopan neuvoston kanssa on

tärkeää, ottaen huomioon erityisesti Venetsian komission oikeusvaltion tarkistuslistan (Rule of Law Checklist) merkityksen.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että oikeusvaltiokertomukseen pohjautuvia keskusteluja käydään yleisten asioiden neuvostossa ja oikeus- ja sisäasioiden neuvostossa, sekä tarvittaessa myös muissa neuvoston kokoonpanoissa. Eri neuvostokokoonpanoissa käytävät keskustelut voivat syventää EU:ssa käytävää teemakohtaista oikeusvaltiokeskustelua ja tehostaa oikeusvaltiokertomuksen hyödyntämistä.

Pääasiallinen sisältö

Puheenjohtajan keskusteluasiakirjassa todetaan, että oikeudenkäyntiavustajilla ja heidän ammatillisilla yhdistyksillään on merkittävä rooli oikeusvaltioperiaatteen ylläpitämisessä, oikeusturvan varmistamisessa sekä ihmis- ja perusoikeuksien turvaamisessa.

Samaan aikaan avustajien turvallisuudesta on noussut huoli, kun Euroopassa on sattunut tapauksia, joissa avustajat ovat joutuneet erilaisten hyökkäysten, häirinnän, uhkailun ja jopa väkivallan kohteiksi ammattitoimintansa takia.

Euroopan neuvostossa on valmisteltu sopimus oikeudenkäyntiavustajan (sopimuksessa lawyer) ammatin suojaamiseksi. Euroopan neuvoston ministerikomitea on hyväksynyt sopimuksen 12.3.2025. Alaa koskien on ei-sitovia kansainvälisiä suosituksia, mutta sitova instrumentti on puuttunut.

Sopimuksen tarkoituksena on vahvistaa oikeudenkäyntiavustajien ammattikunnan suojelua ja oikeutta harjoittaa ammattia itsenäisesti, ilman syrjintää, epäasiallista häirintää tai uhkailua. Yleissopimuksella perustetaan erityinen mekanismi, asiantuntijaryhmä GRAVO, joka valvoo sopimuksen täytäntöönpanoa sopimusvaltioissa.

Yleissopimusta sovelletaan oikeudenkäyntiavustajien ja heidän ammattiyhdistystensä ammatilliseen toimintaan. Ammatillisten yhdistysten osalta valtioiden tulee muun muassa turvata niiden itsenäisyys ja itsehallinnollisuus, taata niille oikeus edustaa avustajien intressejä sekä varmistaa, että niitä konsultoidaan ajoissa ja tehokkaasti kaikista hallituksen valmistelemista lainsäädäntömuutoksista, jotka vaikuttavat suoraan avustajien ammattitoimintaan tai ammattikunnan sääntelyyn.

Sopimusvaltioiden tulee varmistaa, että niin ammatinharjoittamisesta päättämisestä kuin kurinpidollisista toimista säädetään laissa, kriteeristöt ovat objektiivisia ja prosessit oikeudenmukaisia. Päätökset on voitava viedä puolueettoman tuomioistuimen eteen.

Keskeistä on oikeudenkäyntiavustajien ammatillisten oikeuksien kuten luottamuksellisten keskustelujen ja salassapito- ja vaitiolovelvollisuuksien turvaaminen, ilmaisunvapauden varmistaminen sekä avustajien oikeuksien turvaaminen siinä tapauksessa, että avustaja on itse vapautensa menettäneenä tai hänen ammattitoiminnassaan käyttämiin tiloihin tai laitteisiin kohdistetaan etsintää.

Sopimus asettaa velvoitteita sopimusvaltioille. Suomen kannalta kyse ei ole sisällöltään merkittävistä uusista velvoitteista, sillä Suomen lainsäädäntö ja täällä noudatettu käytäntö vastaavat jo nyt pitkälle sopimuksen asettamia velvoitteita.

Suomi on allekirjoittanut sopimuksen 9.12.2025.

Euroopan unionissa komission vuosittainen oikeusvaltiokertomus ja EU:n oikeusjärjestelmän tulostaulu seuraavat oikeudenkäyntiavustajien tilannetta jäsenvaltioissa. EU:n perusoikeuskirja tarjoaa olennaiset takuut liittyen avustajien työhön, mukaan lukien

oikeuden tehokkaaseen oikeussuojaan ja oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin, sananvapauteen sekä yksityiselämän ja viestinnän kunnioittamiseen sovellettaessa EU-lainsäädäntöä. Perusoikeuskirja ei kuitenkaan käsittele avustajan ammatin institutionaalista asemaa tai avustajien autonomiaa sinänsä. EU:n prosessuaalisia oikeuksia koskevat direktiivit keskittyvät esimerkiksi ensisijaisesti epäiltyjen ja syytettyjen oikeuteen saada avustaja ja avustajan apua koko oikeudenkäynnin ajan, sen sijaan että keskittyisivät avustajien oikeuteen tarjota tällaista apua sekä avustajien ja heidän ammatillisten järjestöjensä suojeluun.

Puheenjohtajan mukaan on pohdittava, miten olemassa olevat EU:n työkalut, kuten oikeusvaltioperiaatteen valvonta, tuomioistuinyhteistyömekanismi, rahoitusohjelmat ja jäsenkentty vuoropuhelu jäsenvaltioiden kanssa, voivat järjestelmällisemmin ottaa huomioon riskit, jotka vaikuttavat oikeusalan riippumattomuuteen ja turvallisuuteen. Euroopan neuvoston yleissopimus oikeudenkäyntiavustajan ammatin suojaamiseksi voi toimia hyödyllisenä viitepisteenä tässä suhteessa, tarjoten johdonmukaisen joukon standardeja, jotka voivat ohjata EU-tason pohdintaa.

Puheenjohtajan kysymykset keskusteluasiakohdassa ovat seuraavat:

1. Miten ministerit arvioivat viimeaikaisia haasteita, jotka vaikuttavat asianajajien riippumattomuuteen ja turvallisuuteen sekä näiden mahdollisia vaikutuksia oikeuden saatavuuteen, keskinäiseen luottamukseen ja EU-oikeuden tehokkaaseen soveltamiseen?
2. Euroopan neuvoston oikeudenkäyntiavustajan ammattia koskevan yleissopimuksen hyväksymisen valossa, miten olemassa olevat EU:n oikeusvaltioperiaatteen välineet voisivat paremmin heijastaa ja käsitellä oikeusalan ammattia koskevia riskejä?

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

-

Käsittely Euroopan parlamentissa

-

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunta 25.–26.2. (kirjallinen menettely)

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta 27.2.2026

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

-

Taloudelliset vaikutukset

-

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Oikeusministeriön asettaman Oikeusvaltion takeet ja oikeuslaitoksen kehittäminen -työryhmän yhteyteen on asetettu erillinen Oikeuslaitoksen riippumattomuuden perustuslailiset takeet -työryhmä. Työryhmän tehtävänä on arvioida, turvaako voimassa oleva perustuslaki ja lainsäädäntö oikeuslaitoksen riippumattomuuden ja miten lainsäädäntöä olisi tarpeen kehittää. Arvioinnin kohteena on koko oikeudenhoidon ketju. Yhtenä ulottuvuutena tarkastellaan oikeudenkäyntiavustajien riippumattomuutta ja mahdollista tarvetta täydentää perustuslakia tältä osin.

Asiakirjat

6414/26

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

OM / Kirta Heine, p. 02951 50214
OM / Jussi Mäkinen, p.02951 50528

VAHVA-tunnus

EU/884/2024

Liitteet Napsauta tähän ja kirjoita liitteet

Viite Napsauta tähän ja kirjoita viite

Oikeusministeriö

Perusmuistio

EU/43/2026-OM-6

Saarela Anna

17.2.2026

Oikeus- ja sisäasioiden neuvosto 5.–6.3.2026; Neuvoston päätelmät EU:n perusoikeuskirjan soveltamisesta

Kokous

Oikeus- ja sisäasioiden neuvosto 5.–6.3.2026

Eduskuntatunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Neuvoston päätelmät EU:n perusoikeuskirjan soveltamisesta ja perusoikeuskirjastrategian toimeenpanon tilannekatsauksesta on tarkoitus hyväksyä oikeus- ja sisäasioiden neuvostossa 6.3.2026. EU:n perusoikeusviraston johtaja Sirpa Rautio osallistuu asia-kohdan käsittelyyn.

Suomen kanta

Suomi voi hyväksyä neuvoston päätelmät.

Hallitusohjelman mukaan Suomi edistää kaikessa toiminnassaan demokratian, kansalaisyhteiskunnan, perus- ja ihmisoikeuksien sekä oikeusvaltion periaatteita.

On tärkeää, että perusoikeus- ja demokratiapolitiikan pitkäjänteistä kehitystyötä EU:ssa jatketaan. Oikeusvaltiokysymyksissä Suomi jatkaa pitkäaikaisella toimintalinjallaan ja edistää oikeusvaltioperiaatteen toteutumista ja korruption torjuntaa EU:ssa (E 58/2023 vp).

Pääasiallinen sisältö

Neuvoston päätelmät perusoikeuskirjan soveltamisesta pohjautuvat komission vuoden 2025 kertomukseen EU:n perusoikeuskirjan soveltamisesta (COM(2025) 751 final), joka hyväksyttiin 5.12.2025. Kertomus ja päätelmät keskittyvät tällä kertaa perusoikeuskirjan soveltamisen vahvistamiseksi EU:ssa hyväksytyn strategian täytäntöönpanon arviointiin. Päätelmiä on valmisteltu tammi–helmikuussa neuvoston perusoikeustyöryhmässä, jossa saavutettiin yhteisymmärrys tekstistä.

Päätelmien tarkoituksena on vahvistaa perusoikeuskirjan huomioon ottamista EU-lainsäädännön valmistelussa, jäsenvaltioiden kansallisessa täytäntöönpanossa ja EU:n rahoituksen toimeenpanossa. Lisäksi pyritään edistämään yhteistyötä jäsenvaltioiden, EU-instituutioiden ja kansallisten toimijoiden välillä.

Päätelmien johdanto-osassa korostetaan perusoikeuskirjan merkitystä EU:n perusarvojen toteutumisen keskeisenä välineenä ja todetaan, että perusoikeuksien toteutuminen ei ole itsestään selvää, vaan edellyttää jatkuvaa työtä jäsenvaltioilta, EU-instituutioilta ja muilta toimijoilta. Johdannossa viitataan myös vakaviin ihmisoikeusloukkauksiin maailmalla sekä Venäjän hyökkäyssodan seurauksiin Ukrainassa ja todetaan, että perusoikeuksien suojaaminen on yhteisesti kaikkien vastuulla.

Päätelmissä arvioidaan perusoikeuskirjan soveltamista koskevan EU-strategian toimeenpanoa viime vuosien aikana ja esitetään toimia perusoikeuskirjan käytännön soveltamisen vahvistamiseksi. Tekstissä korostetaan, että perusoikeuskirja tulee ottaa järjestelmällisesti huomioon EU-lainsäädäntöä valmisteltaessa sekä jäsenvaltioiden toimeenpannessa EU-oikeutta. Tässä yhteydessä painotetaan perusoikeusvaikutusten arvioinnin merkitystä osana lainsäädäntöprosessia.

Päätelmissä kiinnitetään huomiota myös perusoikeuksien toteutumiseen EU:n rahoituksen toimeenpanossa ja korostetaan, että EU-varojen käytössä on varmistettava perusoikeuksien ja oikeusvaltioperiaatteen kunnioittaminen. Samalla todetaan, että hallinnollisia menettelyjä tulisi kehittää siten, että rahoitus olisi paremmin kansalaisyhteiskunnan toimijoiden saavutettavissa.

Lisäksi päätelmissä korostetaan kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden, oikeusasiamiesinstituutioiden ja yhdenvertaisuuselinten merkitystä perusoikeuksien edistämisessä sekä todetaan, että näiden toimielinten riippumattomuus ja toimintaedellytykset ovat keskeisiä perusoikeusjärjestelmän toimivuudelle. Päätelmissä viitataan myös kansainvälisesti soveltuihin normeihin näiden instituutioiden asemasta.

Päätelmissä nostetaan esiin tarve vahvistaa tuomareiden ja muiden oikeusalan toimijoiden koulutusta perusoikeuskirjasta, minkä lisäksi myös yleistä tietoisuutta perusoikeuskirjasta tulee parantaa. Päätelmissä myös kannustetaan jäsenvaltioita ja EU-instituutioita tekemään yhteistyötä kansalaisyhteiskunnan kanssa perusoikeuksien edistämiseksi.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Neuvoston päätelmien hyväksyminen edellyttää jäsenvaltioiden yksimielisyyttä.

Käsittely Euroopan parlamentissa

-

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunta 25.–26.2. (kirjallinen menettely)

Eduskuntakäsittely

Suuren valiokunnan käsittely 27.2.2026.

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

-

Taloudelliset vaikutukset

-

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

-

Asiakirjat

6422/26

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

OM / Anna Saarela, puh. 029 5150291

VAHVA-tunnus

EU/43/2026

Liitteet**Viite**

Liitteet

Napsauta tähän ja kirjoita liitteet